

Yrkande

2026-01-22

KS: 2026-01-28, Ä: 22, Ä.nr: SLK-2025-00888

Yrkande angående – Aktualitetsprövning av stadenövergripande styrande dokument 2025.

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2025-2030 revideras i enlighet med bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
2. Göteborgs Stads anvisning för systematisk miljöledning revideras i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
3. Göteborgs Stads riktlinje för värdighetsgarantier inom äldreomsorgen, i enlighet med bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, överförs till äldre samt vård- och omsorgsnämnden.
4. Göteborgs Stads riktlinje för överlåtelse av fastigheter och överföring av byggnader och anläggningar, i enlighet med bilaga 4 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, med följande revideringar:

a. under "Exploateringsnämndens förköpsrätt" utvecklas stycket:
"Förköpsrätten omfattar alla fastighetsförsäljningar som sker inom Stadshus AB såväl som de försäljningar som sker till externa parter utanför Göteborgs Stad. Förköpsrätten omfattar alla typer av fastighetsaffären även inbegripet fastigheter paketerade i bolag."

till:

"Förköpsrätten omfattar alla fastighetsförsäljningar som sker inom Stadshus AB såväl som de försäljningar som sker till externa parter utanför Göteborgs Stad. Förköpsrätten omfattar alla typer av fastighetsaffärer även inbegripet fastigheter paketerade i bolag. Undantagna från förköpsrätten och skriftlig avstämning med exploateringsnämnden är fastighetsförsäljningar som sker mellan bolagen inom Förvaltnings AB Framtiden och fastighetsförsäljningar i samband med ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter."

b. under "Överlåtelse mellan bolagsstyrelser" utvecklas stycket:
"Innan en fastighetsförsäljning kan genomföras ska alltid exploateringsnämnden beredas möjligheten att förvärva fastigheten."

till:

"Innan en fastighetsförsäljning kan genomföras ska alltid exploateringsnämnden beredas möjligheten att förvärva fastigheten. Undantagna från förköpsrätten och skriftlig avstämning med exploateringsnämnden är överlåtelse som sker mellan bolagen inom Förvaltnings AB Framtiden."

antas.

5. Göteborgs Stads riktlinje vid överlåtelser av fastigheter mellan stadens bolag och kommunen genom fastighetsnämnden, beslutad 2018-06-07 § 15, upphör att gälla.
6. Göteborgs Stads rutin för överföring av nämnders och bolags egendom – byggnader och anläggningar, beslutad 2017-02-23 § 11, upphör att gälla.

Yrkandet

För att tydliggöra och effektivisera processen undantas följande affärer från skriftlig avstämning med exploateringsnämnden och från exploateringsnämndens förköpsrätt:

Fastighetsförsäljningar / överlåtelser som sker mellan bolagen inom Förvaltnings AB Framtiden och fastighetsförsäljningar i samband med ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter. Justeringen gällande ombildningar anger inte huruvida ombildningar ska genomföras eller ej, utan är endast till för att förenkla rutinen i ett fall där det aldrig är rimligt att aktualisera förköpsrätten. Förslaget till styrdokumentet Göteborgs Stads riktlinje för överlåtelser av fastigheter och överföring av byggnader och anläggningar justeras i enlighet med detta innan det antas.

Yrkande

Demokraterna, Moderaterna, Liberalerna,
Kristdemokraterna

2025-12-05

24, SLK-2025-00888

Yrkande angående Aktualitetsprövning av stadenövergripande styrande dokument 2025

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2025-2030 revideras i enlighet med bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
2. Göteborgs Stads anvisning för systematisk miljöledning revideras i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
3. Göteborgs Stads riktlinje för värdighetsgarantier inom äldreomsorgen, i enlighet med bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, överförs till äldre samt vård- och omsorgsnämnden.
4. Göteborgs Stads riktlinje för överlåtelse av fastigheter och överföring av byggnader och anläggningar, i enlighet med bilaga 4 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, med följande revideringar
 - a. under *"Exploateringsnämndens förköpsrätt"* utvecklas stycket
"Förköpsrätten omfattar alla fastighetsförsäljningar som sker inom Stadshus AB såväl som de försäljningar som sker till externa parter utanför Göteborgs Stad. Förköpsrätten omfattar alla typer av fastighetsaffären även inbegripet fastigheter paketerade i bolag."
till
"Förköpsrätten omfattar alla fastighetsförsäljningar som sker inom Stadshus AB såväl som de försäljningar som sker till externa parter utanför Göteborgs Stad. Förköpsrätten omfattar alla typer av fastighetsaffärer även inbegripet fastigheter paketerade i bolag. Undantagna från förköpsrätten och skriftlig avstämning med exploateringsnämnden är fastighetsförsäljningar som sker mellan bolagen inom Förvaltnings AB Framtiden och fastighetsförsäljningar i samband med ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter."
 - b. under *"Överlåtelse mellan bolagsstyrelser"* utvecklas stycket
"Innan en fastighetsförsäljning kan genomföras ska alltid exploateringsnämnden beredas möjligheten att förvärva fastigheten."
till
"Innan en fastighetsförsäljning kan genomföras ska alltid exploateringsnämnden beredas möjligheten att förvärva fastigheten. Undantagna från förköpsrätten och skriftlig avstämning med exploateringsnämnden är överlåtelse som sker mellan bolagen inom Förvaltnings AB Framtiden."

antas.

5. Göteborgs Stads riktlinje vid överlåtelser av fastigheter mellan stadens bolag och kommunen genom fastighetsnämnden, beslutad 2018-06-07 § 15, upphör att gälla.
6. Göteborgs Stads rutin för överföring av nämnders och bolags egendom – byggnader och anläggningar, beslutad 2017-02-23 § 11, upphör att gälla.

Yrkande

För att tydliggöra och effektivisera processen undantas följande affärer från skriftlig avstämning med exploateringsnämnden och från exploateringsnämndens förköpsrätt: Fastighetsförsäljningar / överlåtelser som sker mellan bolagen inom Förvaltnings AB Framtiden och fastighetsförsäljningar i samband med ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter. Justeringen gällande ombildningar anger inte huruvida ombildningar ska genomföras eller ej, utan är endast till för att förenkla rutinen i ett fall där det aldrig är rimligt att aktualisera förköpsrätten. Förslaget till styrdokumentet *Göteborgs Stads riktlinje för överlåtelser av fastigheter och överföring av byggnader och anläggningar* justeras i enlighet med detta innan det antas.

Yrkande
2026-02-13

(Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet)

Ärende 33

Yrkande angående – Aktualitetsprövning av stadenövergripande styrande dokument 2025

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2025-2030 revideras i enlighet med bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
2. Göteborgs Stads anvisning för systematisk miljöledning revideras i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
3. Göteborgs Stads riktlinje för värdighetsgarantier inom äldreomsorgen, i enlighet med bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, överförs till äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Yrkande

Det rödgröna styret är positiva till att förvärv inom Göteborgs Stads bolag och förvaltningar kan genomföras snabbare och smidigare, inte minst då Göteborg behöver fler bostäder. Dock är vår bedömning att förändringen av riktlinjen avseende överlåtelse av fastigheter försvårar bostadsförsörjningen och skapar ytterligare tidsförskjutning i redan ansträngda processer, vilket i sin tur kan betyda ökade kostnader. Vi har därför tidigare röstat avslag på exploateringsnämndens hemställan om detta. Mot denna bakgrund kommer vi i detta ärende att endast bifalla beslutssatserna ett, två och tre och avstår från att hantera resterande beslutssatser då de är följder av Demokraternas, Moderaternas, Liberalernas och Kristdemokraternas tidigare beslut. Det är därmed dessa partier som behöver hantera konsekvenserna förändringarna får för verksamheterna.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-11-03

Ärendenummer SLK-2025-00888

Handläggare

Alberita Olluri, Nina Bergman, Magnus Junsäter

Telefon: 031-365 00 00

E-post: fornamn.efternamn@stadshuset.goteborg.se

Aktualitetsprövning av stadenövergripande styrande dokument 2025

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2025-2030 revideras i enlighet med bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
2. Göteborgs Stads anvisning för systematisk miljöledning revideras i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
3. Göteborgs Stads riktlinje för värdighetsgarantier inom äldreomsorgen, i enlighet med bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, överförs till äldre samt vård- och omsorgsnämnden.
4. Göteborgs Stads riktlinje för överlåtelse av fastigheter och överföring av byggnader och anläggningar, i enlighet med bilaga 4 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antas.
5. Göteborgs Stads riktlinje vid överlåtelse av fastigheter mellan stadens bolag och kommunen genom fastighetsnämnden, beslutad 2018-06-07 § 15, upphör att gälla.
6. Göteborgs Stads rutin för överföring av nämnders och bolags egendom – byggnader och anläggningar, beslutad 2017-02-23 § 11, upphör att gälla.

Sammanfattning

Enligt Göteborgs Stads riktlinje för styrande dokument ska stadenövergripande styrande dokument årligen aktualitetsprövas. Syftet med aktualitetsprövningen är att skapa förutsättningar för en ändamålsenlig styrning som är tydlig för nämnder, styrelser, förvaltningar och bolag att förhålla sig till.

I ärendet föreslås justeringar i fyra styrande dokument. Vidare kommer ett antal styrande dokument hanteras genom delegationsbeslut utifrån redaktionella justeringar, vilket omhändertas separat och återanmäls som delegationsärende till kommunstyrelsen. Ett styrande dokument föreslås föras över till annan nämnd. Dessutom löper fyra planerande styrande dokument ut vid årsskiftet 2025/2026.

I detta ärende lyfts ett antal styrdokument relaterade till lokalförsörjning.

Stadsledningskontoret bedömer att föreliggande förslag till Göteborgs Stads riktlinje för överlåtelse av fastigheter och överföring av byggnader och anläggningar tydligt omhändertar tidigare styrning på området i ett gemensamt styrande dokument. Förslaget till riktlinje har även justerats i enlighet med kommunfullmäktiges beslut 2025-09-11 § 407 angående exploateringsnämndens mandat.

Sammantaget bedömer stadsledningskontoret att föreslagna justeringar av styrande dokument, tillsammans med de ändringar som beslutas på delegation av stadsdirektör, bidrar till att stadsövergripande styrande dokument är aktuella.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Den årliga aktualitetsprövningen bidrar till att stadens styrande dokument är aktuella och tydliga. Prövningen verkar även för att de styrande dokumenten inte ska vara alltför många samt att styrningen är ändamålsenlig, tydlig och enkel. Mot denna bakgrund bidrar aktualitetsprövningen till att skapa förutsättningar för en effektiv och ändamålsenlig verksamhet.

Bedömning ur social och ekologisk dimension

Aktualitetsprövningen bidrar till att skapa en tydlig och överblickbar styrning, vilket bidrar till att uppfylla stadens mål och intentioner inom social och ekologisk dimension.

Bilagor som ingår i beslutsunderlaget

1. Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2025-2030
2. Göteborgs Stads anvisning för systematisk miljöledning
3. Göteborgs Stads riktlinje för värdighetsgarantier inom äldreomsorgen
4. Förslag till Göteborgs Stads riktlinje för överföring av byggnader och anläggningar

Beskrivning av ärendet

I reglemente för Göteborgs Stads kommunstyrelse 2 kap. § 24 fastställs kommunstyrelsens ansvar för att stadens styrande dokument hålls uppdaterade och att de finns tillgängliga i lagstadgad form. I Göteborgs Stads riktlinje för styrande dokument anges att de stadsövergripande styrande dokumenten ska aktualitetsprövas årligen.

Aktualitetsprövningen innebär en översyn av de stadenövergripande styrande dokument som kommunfullmäktige och kommunstyrelsen fattat beslut om och som den 1 september 2025 fanns publicerade på stadens webbplats goteborg.se. Vid denna tidpunkt fanns cirka 390 styrande dokument publicerade. Ungefär en tredjedel av dessa utgörs av reglementen, ägardirektiv och bolagsordningar.

Den årliga aktualitetsprövningen är en del av ett systematiskt arbete med styrande dokument som bidrar till en mer kärnfull och sammanhållen styrning. Aktualitetsprövningen syftar till att säkerställa att de styrande dokument som finns publicerade är uppdaterade och aktuella.

Dokumentöversynen har genomförts genom att tjänstepersoner på stadsledningskontoret har bedömt dokumentens aktualitet. En utgångspunkt i granskningen är att stadens styrning ska vara ändamålsenlig, tydlig och enkel. Antalet styrande dokument ska inte heller vara större än nödvändigt. Justeringar rörande sakinhåll behandlas i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige inom ramen för detta ärende, medan ändringar av redaktionell karaktär hanteras genom delegationsbeslut. Merparten av de styrande dokumenten är fortsatt gällande utan behov av revidering.

Föreslagna förändringar

I detta avsnitt redovisas de förslag till förändringar som identifierats genom aktualitetsprövningen och som föreslås beslutas av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Föreslagna justeringar i styrande dokument redovisas kortfattat i nedanstående tabell. Förändringar avseende styrande dokument inom lokalförsörjning redovisas under en separat rubrik.

Dokumentnamn	Förslag på justering med motivering
Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2025-2030 Se bilaga 1	Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning läggs till som ansvariga på strategi 2.2 Stärk stadens arbete för att nå hela befolkningen med Göteborgs Stads verksamheter och utbud samt 2.3 Stärk det systematiska arbetet med delaktighet och inflytande.
Göteborgs Stads anvisning för systematisk miljöledning Se bilaga 2	En skrivning ur miljö- och klimatnämndens reglemente, om nämndens ansvar att utarbeta och underställa kommunfullmäktige styrande dokument på området, återanvänds under avsnitt 7.2 för ökad tydlighet i förhållande till kommunstyrelsen ansvar i 7.1. Utöver detta görs redaktionella ändringar i syfte att öka begripligheten. Språklig översyn där överflödiga eller upprepande meningar tas bort samt inaktuella eller felaktiga hänvisningar och fotnoter rättas till.

Dokumentnamn	Förslag på justering med motivering
Göteborgs Stads riktlinjer för värdighetsgarantier inom äldreomsorgen överförs till äldre samt vård- och omsorgsnämnden Se bilaga 3	Göteborgs Stads riktlinjer för värdighetsgarantier inom äldreomsorgen utgår från den nationella värdegrunden i socialtjänstlagen. Riktlinjen beslutades av kommunfullmäktige, 2021-01-28 § 18 och gäller för äldre samt vård- och omsorgsnämnden. En redaktionell revidering i förhållande till ny socialtjänstlag genomfördes 2025-07-01. Stadsledningskontoret föreslår att Göteborgs Stads riktlinje för värdighetsgarantier inom äldreomsorgen överförs till äldre samt vård- och omsorgsnämnden. Riktlinjens överföring har stämts av med äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen.

Förändring av styrande dokument inom lokalförsörjning

Kommunstyrelsen beslutade 2020-12-09 § 1030 att ge stadsledningskontoret i uppdrag att komplettera det pågående arbetet med Göteborgs Stads program för lokalförsörjning med en översyn av befintliga styrande dokument kopplat till stadens lokalförsörjning. I aktualitetsprövningen redovisar stadsledningskontoret det avslutande steget i översynen.

Kommunfullmäktige beslutade 2025-09-11 § 407 att exploateringsnämnden alltid ska beredas möjligheten att förvärva fastigheter innan de säljs. I samma beslut fick kommunstyrelsen i uppdrag att justera styrande dokument i enlighet med kommunfullmäktiges beslut. Syftet med en ny riktlinje för överlåtelse av fastigheter och överföring av byggnader och anläggningar är att anpassa styrning och ledning utefter nuvarande organisation samt taga beslut.

Översynen och anpassningen har omfattat följande dokument:

- Göteborg Göteborgs Stads riktlinje vid överlåtelse av fastigheter mellan stadens bolag och kommunen genom exploateringsnämnden antagen av kommunfullmäktige 2018-06-07 § 15.
- Göteborgs Stads rutin för överföring av nämnders och bolags egendom – byggnader och anläggningar antagen av kommunfullmäktige 2017-02-23 § 11.
- Överföring av markvärden till VA-kollektivet i enlighet med vad som framgår av Göteborgs Stads budget 1996.

Befintlig styrning på området är förhållandevis detaljorienterad och i förslag till ny riktlinje förändras detta till förmån för en mer övergripande ramstyrning från kommunfullmäktige. Skiftet i detaljeringsnivå på styrningen förändrar inte principerna för styrning och ledning på området utan föreslagen riktlinje (bilaga 4) samspelar med och kompletterar gällande ansvars- och uppdragsfördelning i reglementen och ägardirektiv.

VA-kollektivets markinnehav

Med hänsyn till kravet på åtskillnad mellan kommunens (skattekollektivets) och VA-kollektivets ekonomiska redovisning beslutade kommunfullmäktige genom budget för 1997 om en principiell förändring avseende det bokföringsmässiga markinnehavet. Genom budgetbeslutet ska mark som nyttjas för VA-verksamhetens anläggningar värdemässigt redovisas inom ramen för VA-kollektivets ekonomi. Principerna för denna hantering och markvärdesfördelning finns inte reglerat genom något styrande dokument,

utöver vad som anges i budget för 1997. Stadsledningskontoret har valt att i detta skede inte föreslå några förändringar avseende dessa principer och ser att principerna väl passar in i förslaget till riktlinje.

Planerande styrande dokument som löper ut 2025

Följande dokument inom området trygghet och brottsförebyggande löper ut år 2025 och upphör därmed att gälla: Göteborgs Stads handlingsplan för att inga områden ska vara särskilt utsatta 2025 samt Göteborgs Stads plan för att motverka tystnadskulturer 2023-2025. Det pågår ett arbete med samlad utvärdering inom området och det kan finnas delar av den planerande styrningen som ska tas vidare i andra sammanhang.

Vidare upphör även Göteborgs Stads barnrättsplan 2022-2025 att gälla efter årsskiftet, utvärdering av barnrättsplanen återrapporterades till kommunfullmäktige 2025-05-22 § 281. Även Göteborgs Stads friluftsprogram 2020-2025 upphör att gälla efter årsskiftet. Friluftsprogrammet ingick i redovisningen till kommunfullmäktige 2025-05-22 § 265 avseende samordning och värdering av sex styrande dokument inom stadsutvecklingsområdet.

Redaktionella ändringar på delegation

Kommunstyrelsen beslutade 2017-01-11 § 10 att stadsdirektören har rätt att fatta beslut om redaktionella ändringar, i av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige antagna styrande dokument, för att anpassa dokumenten till den nya strukturen eller redaktionella ändringar till följd av ändring i lag, så länge ändringarna inte innebär ändring i sak. Det kan även innebära justeringar för att anpassa styrdokument efter redan fattade beslut. Denna hantering sker separat och anmäls som delegationsärende till kommunstyrelsen.

Stadsledningskontorets bedömning

Genom en årligen återkommande aktualitetsprövning för stadsövergripande styrande dokument uppmärksammas frågor kopplade till den samlade styrningen på en övergripande nivå. Över tid förväntas detta bidra till en mer sammanhållen styrning.

Stadsledningskontoret bedömer att föreliggande förslag till Göteborgs Stads riktlinje för överlåtelser av fastigheter och överföring av byggnader och anläggningar tydligt omhändertar tidigare styrning utan att förändra principerna för styrning och ledning inom området. Förslaget till riktlinje är mindre detaljorienterat i jämförelse med tidigare styrning på området, vilket bedöms bidra till att styrningen blir mer hållbar över tid. Förslaget till riktlinje är även justerat i enlighet med kommunfullmäktiges beslut 2025-09-11 § 407 angående exploateringsnämndens mandat.

Stadsledningskontoret bedömer att föreslagna justeringar i styrande dokument, tillsammans med de justeringar som beslutas på delegation av stadsdirektör, bidrar till att stadsövergripande styrande dokument är aktuella.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

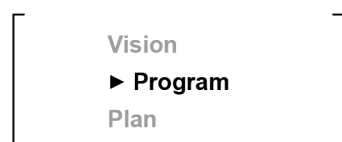
Stadsdirektör

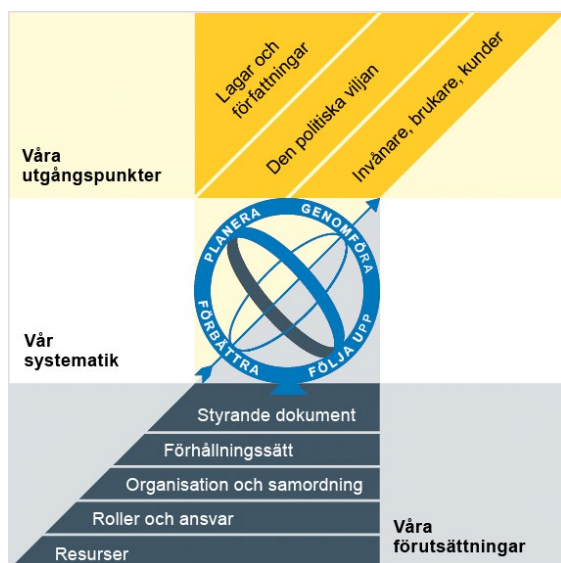
Göteborgs
Stad

Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2025–2030

Planerande styrande dokument

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Beslutad av: Kommunfullmäktige	Gäller för: Uttekade nämnder och styrelser	Diarienummer: 1235/22	Datum och paragraf för beslutet: 20241212 § 554
Dokumentsort: Program	Giltighetstid: 2025–2030	Senast reviderad: 2025-07-01	Dokumentansvarig: Avdelningschef samhällsutveckling och hållbarhet, stadsledningskontoret

Bilagor:

Bilaga 1: Definitioner, bilaga 2: Styrande dokument, bilaga 3: Stödjande dokument, bilaga 4: Indikatorer

Innehåll

Inledning	4
Syftet med detta program	4
Vem omfattas av programmet.....	4
Giltighetstid.....	4
Bakgrund	4
Genomförande av detta program	4
Uppföljning av detta program	6
Programmet	7
Utgångspunkter	7
Ramar i lagstiftning, konventioner och kommunfullmäktiges direktiv.....	7
Livsvillkorens påverkan på hälsan	8
Livscykelperspektiv	9
Proportionell universalism	9
Programmets uppbyggnad.....	9
Övergripande mål: Skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska	10
Område 1: Barns och ungas uppväxtvillkor	11
Område 2: Delaktighet, inflytande och tillit.....	15
Område 3: Arbete och försörjning.....	17
Område 4: Boende och livsmiljö	19
Bilaga 1 - Begrepp	23
Bilaga 2 - Styrande dokument.....	24
Bilaga 3 - Stödjande dokument	28
Bilaga 4 - Indikatorer.....	30

Inledning

Syftet med detta program

Syftet med programmet är att peka ut riktningen för stadens arbete för att minska skillnader i livsvillkor och hälsa. Insatser för att minska skillnader i livsvillkor och hälsa ska ske med särskilt fokus på barn och unga samt på de grupper som idag har sämst livsvillkor och hälsa och därmed störst behov. Där kan insatserna få störst effekt.

Vem omfattas av programmet

Detta program gäller för följande nämnder och styrelser: Boplatz Göteborg AB, exploateringsnämnden, förskolenämnden, Förvaltnings AB Framtiden, grundskolenämnden, Higab, idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, nämnden för demokrati och medborgarservice, nämnden för funktionsstöd, nämnden för kretslopp och vatten, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, stadsbyggnadsnämnden, stadsfastighetsnämnden, stadsmiljönämnden, utbildningsnämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Giltighetstid

Detta program gäller 2025-2030.

Bakgrund

Göteborgs Stads tre jämlikhetsrapporter (år 2014, 2017 samt 2023) har visat på stora och varaktiga skillnader i livsvillkor och hälsa utifrån socioekonomiska bakgrundsfaktorer och diskrimineringsgrunder. Exempel på skillnader är utbildningsnivå, inkomst, boende, förvärvsfrekvens samt tillit och möjlighet till delaktighet mellan olika grupper och mellan göteborgare som lever i olika delar av staden. Dessa olika faktorer samverkar och kan skapa begränsningar för människor eftersom de innebär olika tillgång till resurser och möjligheter att forma sitt liv och sin hälsa. Jämlikhet i livsvillkor och hälsa gör det möjligt för alla att vara delaktiga i samhället och bidrar till social sammanhållning.

Kommunfullmäktige beslutade 2022-10-27 § 34 om att ta fram ett nytt program som ersätter Göteborgs Stads folkhälsoprogram 2019–2020 och Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018–2026.

Genomförande av detta program

Programmet riktas till de nämnder och styrelser som har ansvar, möjlighet att påverka och agera för jämlika livsvillkor och hälsa. Programmet bygger på den rådighet som nämnder och styrelser har i sitt grunduppdrag och pekar ut prioriteringar för att nå målet.

Insatser och arbetssätt för att minska ojämlikhet i livsvillkor och hälsa behöver bygga på en bild av hur ojämlikheten ser ut inom områden där nämnders och styrelsernas verksamhet

har möjlighet att påverka utfallet. Dels handlar det om att ha kunskap om vilka grupper som har sämst livsvillkor och störst eller särskilda behov av stöd och hur verksamheten behöver arbeta för att ge dem likvärdig tillgång till stadens tjänster och resurser. Dels handlar det om kunskap om hur nämnders och styrelser beslut och arbete påverkar olika grupper, för att inte riskera att reproducera systematiska skillnader i livsvillkor och hälsa. Kunskap behövs både på övergripande nivå och lokalt inom respektive verksamhet. På grund av att Göteborg är en segregerad stad behöver insatser och arbetssätt även bygga på kunskap om jämlikhet mellan olika delar av staden och hur beslut och prioriteringar påverkar delar av staden på olika sätt. Det varierar i vilken grad det redan finns kunskap att tillgå inom respektive verksamhetsfält samt hur specifik kunskapen behöver vara.

Strategiskt övergripande stöd

Stadsledningskontoret fyller en strategiskt stödjande funktion där stöd behövs för genomförande av programmet. Detta särskilt där programmet överlappar med relaterad stadenövergripande styrning och där det krävs bred förstärkt tvärsektoriell samverkan. Stödet kan exempelvis bestå av samordningsinsatser, dialog och kunskapsunderlag.

Ansvar och samordningsansvar för strategier

För varje strategi anges ansvariga nämnder och bolagsstyrelser. Ett ansvar innebär att utpekad nämnd eller styrelse har en rådighet över strategins genomförande inom ramen för sin ordinarie verksamhet. Varje nämnd och styrelse ansvarar för implementeringen av programmet i den egna verksamheten samt för genomförande och uppföljning av de strategier som nämnden eller styrelsen ansvarar för.

Ansvar för en strategi kan vara olika långtgående för olika berörda nämnder och styrelser och bero på vilka insatser som redan finns eller som behöver utformas för att nå målet. För de strategier där det finns behov av att olika aktörer arbetar tillsammans för att nå högre måluppfyllelse har en eller flera nämnder ålagts ett samordningsansvar för det gemensamma arbetet. Den nämnd eller de nämnder som har ett samordningsansvar ska på en övergripande nivå hålla samman, följa och rapportera arbetet inom strategin. Det innebär att samordningsansvarig behöver hålla nämnden informerad om framdriften av arbetet, samt bidra till övergripande programuppföljning vid halvtid och i slutet av programperioden. Samordningsansvaret bör omhändertas inom styrande processer och existerande strukturer, såsom uppbyggda samarbeten och samverkansformer.

Samverkan med andra aktörer

Ingen enskild nämnd eller enskild styrelse kan på egen hand skapa jämlika livsvillkor för invånarna i Göteborg. Genom samverkan kan staden öka sin rådighet att påverka invånarnas livsvillkor. Det krävs gemensamt fokus på programmets mål och strategier där gemensamma utmaningar behöver mötas i samverkan med nationella och regionala aktörer samt med aktörer i näringsliv, akademi och civilsamhälle. Det finns också möjliga synergier mellan olika mål och strategier i programmet som kan stärkas genom samverkan.

Uppföljning av detta program

Kommunstyrelsen ansvarar för uppföljning av programmet. Stadsledningskontoret kommer rapportera måluppfyllelse utifrån ett antal indikatorer samt utifrån kompletterande underlag. Mätningen utgår främst från värden som presenterades i Jämlikhetsrapporten 2023.

Stadsledningskontoret följer kontinuerligt genomförandet av programmet och arbetet med måluppfyllelse genom programmets strategier. Efter halva programperioden görs en deltidsuppföljning. Läget i implementeringsarbetet och utvecklingen i måluppfyllelse rapporteras till kommunfullmäktige.

I slutet av programperioden utvärderas programmets mål och strategier och programmets måluppfyllelse redovisas och rapporteras till kommunfullmäktige för att kunna utgöra underlag vid beslut om det fortsatta arbetet. De indikatorer som kommer att följas återfinns inom varje målavsnitt samt i sin helhet i bilaga 4. I bilagan finns även fördjupningar kring indikatorerna med utgångsvärden, källor och bakgrundsvariabler.

Programmet

Utgångspunkter

Ramar i lagstiftning, konventioner och kommunfullmäktiges direktiv

Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2025 – 2030 bygger på ramar i lagstiftning, internationella konventioner och direktiv från kommunfullmäktige. Programmet utgår från att jämlikhet i livsvillkor och hälsa är avgörande för ett socialt hållbart samhälle, där alla invånares resurser tas tillvara för social och ekonomisk utveckling. För att minska skillnader i livsvillkor och hälsa behöver förstärkande ojämlikhetsmönster brytas.

Internationell och svensk lagstiftning ger styrning åt arbetet med att minska skillnader i livsvillkor och hälsa. Sverige har åtagit sig att följa FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna tillsammans med tillhörande konventioner. Förklaringen om de mänskliga rättigheterna slår fast att alla människor, oavsett land, kultur och sammanhang, är födda fria och lika i värde och rättigheter. En grundläggande princip är att inte bli diskriminerad. Här beskrivs även rätten till bästa uppnåeliga hälsa och rätten till utbildning, arbete, bostad och till politiskt och medborgerligt deltagande. I Sverige skyddas de mänskliga rättigheterna av tre grundlagar: regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Regeringsformen fastslår att "[d]et allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt ska tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person". Denna skrivning förstärks i lagar som kommunallagen (2017:725), socialtjänstlagen (2025:400), skollagen (2010:800), plan- och bygglagen (2010:900) och diskrimineringslagen (2008:567), med flera. Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter fastställer barns och ungas rättigheter. Huvuddelen av Göteborgs Stads verksamheter som berörs av detta program styrs av dessa lagar men också av annan speciallagstiftning.

I reglementen och ägardirektiv som styr Göteborgs Stads förvaltningar och bolag står vidare att nämnder och styrelser ska utföra sina uppdrag utifrån demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och mot diskriminering. De ska också driva ett integrerat och proaktivt hållbarhetsarbete som syftar till att uppnå de 17 målen i Agenda 2030. Med mål 10, Minskad ojämlikhet, åtar sig Sverige bland annat att minska inkomstklyftorna, främja inkludering samt säkerställa rättigheter för alla, och utrota diskriminering.

Livsvillkorens påverkan på hälsan

Människors möjlighet till utveckling och delaktighet påverkas av en kombination av olika livsvillkor och förutsättningar. Ojämlika livsvillkor kommer till uttryck genom att vissa grupper i samhället har mindre möjlighet att påverka sina liv, har en mer begränsad frihet och begränsat handlingsutrymme. Ojämlighet i hälsa uppstår genom att olika grupper i samhället har systematiskt olika livsvillkor, levnadsförhållanden och levnadsvanor. Såväl livsvillkor som hälsa utgör både en förutsättning och ett utfall. Våra levnadsvanor påverkar risken för många sjukdomar, medan livsvillkoren och levnadsförhållandena påverkar möjligheten till hälsosamma levnadsvanor. Livsvillkor som utbildning, arbete och delaktighet kan främja hälsan. Samtidigt kan hälsofrämjande insatser och förebyggande åtgärder bidra till bättre förutsättningar och livsvillkor för individen och samhället i stort.

Hälsans bestämningsfaktorer är de faktorer i samhället och människors levnadsförhållanden som bidrar till hälsa och ohälsa. Sveriges övergripande folkhälsopolitiska mål är ”att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation”. Målet betonar att det finns förutsättningar som det offentliga samhället kan påverka för att minska skillnaderna i livsvillkor och hälsa och därmed öka den samlade folkhälsan. Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2025–2030 bygger på detta mål och slår fast den politiska viljeinriktning för vad som ska uppnås inom området fram till 2030.

Det folkhälsopolitiska ramverket delar in förutsättningarna för hälsa i åtta målområden (se figur 1 nedan). De tydliggör att arbetet för en god och jämlik hälsa måste inriktas på de bakomliggande förutsättningarna och de strukturella faktorerna som påverkar hälsa. I linje med dessa målområden och kommunens rådighet fokuserar programmet på fyra områden; barns och ungas uppväxtvillkor; delaktighet, inflytande och tillit; arbete och försörjning; samt boende och livsmiljö.

En god och jämlik hälsa – åtta målområden

Figur 1 Folkhälsopolitikens målområden, Folkhälsomyndigheten

Livscykelperspektiv

Den nationella målsättningen att de påverkbara hälsoklyftorna ska kunna slutas inom en generation kräver ett långsiktigt arbete med fokus på det tidiga livets villkor.

Förhållanden under barn- och ungdomsåren har en betydande påverkan, inte bara på uppväxten, utan också på resten av livet och på åldrandet. Föräldrars och vårdnadshavares livsvillkor och hälsa är också avgörande för barns och ungas förutsättningar i livet.

De områden som pekas ut i detta program syftar till att tillsammans täcka in flera viktiga livsvillkor över hela livscykeln. Att satsa på främjande och förebyggande arbete och åtgärder och insatser tidigt i livet är särskilt viktigt för att åstadkomma jämlika livsvillkor och hälsa. Främjande arbete handlar om att stärka skyddsfaktorer, medan förebyggande insatser utgår ifrån en negativ företeelse som ska förhindras eller mildras. Det krävs ett särskilt fokus på att skapa positiva spiraler för barn och unga samt för att bryta de negativa spiralerna för grupper som idag har sämst livsvillkor och hälsa. Där ojämlika mönster har skapats krävs ibland både kompensatoriska åtgärder och en förändring av arbetssätt och insatser.

Proportionell universalism

Proportionell universalism innebär att insatserna ska riktas till hela befolkningen men vara proportionella till de behov som finns i olika grupper. Detta speglas i programmets målsättningar. Strategierna tydliggör att arbetssätt och insatser som bidrar till jämlika livsvillkor och hälsa behöver prioriteras och anpassas såväl för att skapa positiva spiraler för barn och unga som för att ta särskild hänsyn till grupper som idag har sämre livsvillkor och hälsa.

Programmets uppbyggnad

Programmet är uppbyggt i ett övergripande mål, fyra områden, sex mål samt ett antal strategier. Genomgående för de fyra områdena är prioriteringen på barns och ungas hälsa och på viktiga livsvillkor för att uppnå ökad folkhälsa. Områdena inleds med en övergripande text som beskriver sambandet mellan området och programmets målsättning. Därefter följer en problembeskrivning som motiverar de valda strategierna.

Varje område innehåller ett eller två mål samt mellan två och fyra strategier. Programmet innehåller totalt 13 strategier. Strategierna syftar till att förstärka verksamhetens fokus genom att motivera och visa riktning för arbetet. Strategierna beskriver kort samband och problem samt konkretiserar riktning. För att operationalisera strategierna ska nämnder och styrelser utforma åtgärder, insatser och aktiviteter inom sin verksamhet och vid behov i samverkan med andra aktörer.

De olika målen och deras strategier hänger tätt ihop och påverkar varandra. Exempelvis är sociala aspekter i stadsplaneringen, strategi 4.2, avgörande för att arbeta med strategi 1.4 som syftar till meningsfull fritid. Planeringsprocessen som beskrivs i område 4 är också avgörande för exempelvis möjligheten för ett aktivt lokalt civillsamhälle i strategi 2.1. Arbetet med att stärka förtroende för stadens verksamheter och ett aktivt lokalt civillsamhälle i område 2 är vidare avgörande för samtliga andra mål och strategier.

Till de sex målen finns indikatorer kopplade. Flera av indikatorerna fokuserar på att följa och analysera de skillnader som finns mellan olika grupper baserat på exempelvis socioekonomi och diskrimineringsgrunder. Som riktning för dessa indikatorer ska det år 2030 synas att skillnaderna har minskat. Indikatorerna presenteras nedan kopplat till varje område. Indikatorerna beskrivs mer utförligt med källor och utgångsvärden i bilaga 4.

SKILLNADER I LIVSVILLKOR OCH HÄLSA SKA MINSKA				
Övergripande mål				
Områden och mål	1. BARN OCH UNGAS UPPVÄXTVILLKOR	2. DELAKTIGHET, INFLYTANDE OCH TILLIT	3. ARBETE OCH FÖRSÖRJNING	4. BOENDE OCH LIVSMILJÖ
	- Barns och ungas livsvillkor och hälsa ska förbättras - Barn och unga ska klara skolan	Invånarnas delaktighet, tillit och inflytande ska öka	Fler ska ha arbete och möjlighet till försörjning	- Hållbara livsmiljöer över hela staden, med jämlik tillgång till stadens resurser - Ökad tillgång till bostäder som svarar mot verkliga behov
Strategier	1.1 Stärkt stödet till föräldrar och vårdnadshavare under barnets hela uppväxt 1.2 Främja barns och ungas språk- och läsutveckling 1.3 Stärkt det hälsofrämjande arbetet på de arenor där barn och unga befinner sig 1.4 Stärkt arbetet för att fler barn och unga ska ha en tillgänglig och meningsfull fritid	2.1 Arbeta för ett aktivt och lokalt civilsamhälle med jämlika förutsättningar för deltagande 2.2 Stärkt stadens arbete för att nå hela befolkningen med Göteborg Stads verksamheter och utbud 2.3 Stärkt det systematiska arbetet med delaktighet och inflytande	3.1 Utveckla och samordna stödet till grupper som står långt från arbetsmarknaden 3.2 Utveckla och samordna stödet till unga vuxna som varken arbetar eller studerar	4.1 Säkerställ en jämlik tillgång till resurser i den gemensamma prioriteringen i strategisk och taktisk planering 4.2 Säkra att plan- och exploateringsprocessen omhändertar sociala och hälsofrämjande aspekter 4.3 Tillgodose goda livsmiljöer med väl gestaltade och omhändertagna närmiljöer - i förvaltning av den befintliga staden 4.4 Aktivt använda stadens verktyg för att säkerställa tillgång till bostad

Figur 2 Bilden ovan visar programmets uppbyggnad, med ett övergripande mål, fyra områden, sex mål samt ett antal strategier inom varje område.

I bilaga 1 finns en lista med definitioner av ett antal begrepp som används i programmet.

I bilaga 2 finns en förteckning över de stadenövergripande planerande styrande dokument vars mål, strategier och insatser angränsar till detta program.

Bilaga 3 innehåller en förteckning över de stödjande dokument som har använts vid framtagandet av programmet och som kan utgöra ett stöd i arbetet med programmets mål och strategier.

Övergripande mål: Skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska

Göteborg är en bra stad för de flesta att växa upp och leva i. Stadenövergripande analyser visar dock att skillnader i livsvillkor och hälsa är stora. Exempel på skillnader är utbildningsnivå, inkomst, boende, förvärvsfrekvens samt tillit och möjlighet till delaktighet mellan olika grupper och mellan göteborgare som lever i olika delar av staden. Dessa olika faktorer samverkar och skapar begränsningar för människor eftersom de innebär olika tillgång till resurser och möjligheter att forma sitt liv och sin hälsa. Ytterst tar det sig uttryck i påtagliga skillnader mellan olika grupper i staden när det gäller förväntad medellivslängd. Äldre personers livsvillkor påverkas i hög grad av ojämlika livsvillkor både i dagsläget och tidigare i livet varför insatser behöver riktas även mot denna grupp. Åtgärder för att minska klimatutsläpp genom att uppnå målen i Miljö- och klimatprogrammet är avgörande för att barn och unga ska kunna ha goda livsvillkor och god hälsa genom livet.

Det övergripande målet för Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2025 – 2030 är att skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska. För att minska skillnader i livsvillkor och hälsa behöver förstärkande ojämlikhetsmönster brytas. Därför behövs ett samlat grepp för att stärka människors förutsättningar med fokus på barn och unga och de som har sämst livsvillkor och hälsa. Det kräver förebyggande och främjande insatser såväl som kompensatoriska åtgärder och omställningar för att stärka positiva spiraler och inte reproducera systematiska skillnader. Målen i det här programmet fokuserar därför på centrala livsvillkor över hela livscykeln där det krävs prioriteringar och riktning för att åstadkomma önskad förändring uppdelat i fyra områden:

- Barns och ungas uppväxtvillkor
- Delaktighet, inflytande och tillit
- Arbete och försörjning
- Boende och livsmiljö

Följande indikatorer mäter mot det övergripande målet:

Indikator	Riktning
Ojämlikhetsindex	Ska minska
Andel som upplever att de har god hälsa 16–84 år	Generell ökning, där andelen som upplever god hälsa ska öka mest i de grupper där andelen idag är lägst.
Tillit till andra i allmänhet	Generell ökning, där tillit ska öka mest bland grupper med lägst tillit

Område 1: Barns och ungas uppväxtvillkor

Mål för området:

- Barn och ungas livsvillkor och hälsa ska förbättras
- Barn och unga ska klara skolan

Alla barn har rätt till goda uppväxtvillkor. Det är av stor betydelse för barns psykiska och fysiska hälsa under hela livet. Att barn tillgodogör sig en god utbildning, lever i en trygg social miljö med trygga ekonomiska villkor påverkar deras livsvillkor och möjligheter senare i livet.

En kartläggning gjord av Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor visar att barns och ungas psykiska ohälsa ökar generellt sett både i Göteborg och nationellt. Det visar sig till exempel genom ökade psykosomatiska symptom som bland annat sömnsvärigheter, magont och nedstämdhet. Det finns skillnader i psykisk hälsa kopplat till socioekonomiska faktorer och diskrimineringsgrunder. Det finns en ökad risk för psykisk ohälsa bland unga hbtqi-personer, barn och unga med funktionsnedsättning och barn och unga som upplever minoritetsstress. En annan utveckling är att barn blir alltmer stillasittande vilket får konsekvenser för såväl fysisk som psykisk hälsa. Fysisk aktivitet bidrar till förbättrad inlärning och koncentration och ökad fysisk och psykisk hälsa.

Sambandet mellan hälsa och utbildningsnivå är starkt. Utbildning ger möjligheter att påverka den egna situationen och ger framtidstro vilket leder till ett bättre mående,

samtidigt som god hälsa ger bättre förutsättningar att nå kunskapsmålen. En fullgjord skolgång ökar också förutsättningarna för ett jämlikt deltagande i arbetslivet och i samhället.

Elevers förutsättningar ser olika ut, bland annat som ett resultat av föräldrarnas utbildningsnivå och av att skolornas stöd till elever skiljer sig åt. Det är också skillnad i skolresultaten vid jämförelse mellan elever från områden med låg socioekonomisk status och med elever från områden med hög socioekonomisk status. Segregationen i Göteborg gör att det sker en sortering av elever med olika förutsättningar på olika skolor.

Genom det kompensatoriska uppdraget arbetar skolan för att minska skillnaderna i livsvillkor och hälsa. Flera av stadens verksamheter har uppdrag som skapar förutsättningar för att barnen ska klara skolan. Samverkan genom tidiga och samordnade insatser är väsentligt. Detta område prioriterar fyra strategier där staden kan bidra till att förstärka förutsättningarna till goda uppväxtvillkor. Det handlar om förstärkt stöd till föräldrar och vårdnadshavare, att stärka språk- och läsutvecklingen, att stärka det hälsofrämjande arbetet samt stärkt arbete för att fler barn och unga ska ha en meningsfull fritid.

Indikator	Riktning
Upplevd psykisk ohälsa	Ny indikator
Andel 3–5-åringar som inte är inskrivna i förskoleverksamhet.	Ökande andel inskrivna barn i förskolan i områden där det är lägst andel
Andel elever per årskurs i kommunala skolor som uppnått kunskapsmålen, förskoleklass samt åk 1, 3, 6 och 9	Ökad andel elever från områden med låg socioekonomisk status ska uppnå kunskapsmålen, uppdelat per stadie.

Strategi 1.1 Stärk stödet till föräldrar och vårdnadshavare under barnets hela uppväxt

Föräldrar och vårdnadshavare påverkar i hög grad förutsättningarna för barnets fysiska och psykiska hälsa, utveckling och möjligheter att klara skolan. Både svenska och internationella studier visar att föräldraskapsstöd har positiva effekter på både föräldrar och barn. För att främja jämlikhet och jämlik hälsa för alla barn behöver föräldraskapsstödet öka och tillgängliggöras för fler. En del föräldrastöd är universellt och erbjuds alla föräldrar, bland annat genom familjecentrerat arbete, medan annat stöd är selektivt och riktar sig till vissa föräldrar utifrån särskilda behov. Baserat på förmåga och livssituation kan det se olika ut för olika föräldrar om och vilket behov av föräldrastöd som behövs.

Forskning visar att det är svårare att nå ut med föräldraskapsstödjande insatser till personer med låg utbildning, annat modersmål än svenska, låg inkomstnivå och pappor. Det kan handla om föräldrars bristande tillit och stadens bristande anpassning till behov.

Det saknas tillräckligt utvecklat stöd för att svara mot de behov föräldrar upplever, däribland föräldrar och vårdnadshavare till barn och unga med funktionsnedsättningar, barn/ungdomar som upplever minoritetsstress och unga hbtqi-personer.

Stödet behöver särskilt stärkas till föräldrar och vårdnadshavare till äldre barn och ungdomar då det inte finns samma självklara arenor som fanns när barnen var mindre.

Stödet behöver även rikta sig till föräldrar till barn med ett beteende som kan skada dem själva eller deras omgivning, då det tillsammans med det universella stödet kan motverka utanförskap och bidra till bättre livsvillkor. Samverkan med civilsamhället är viktig för att skapa former för föräldrastöd som gör det möjligt för fler att delta, särskilt där tilliten brister.

Ansvar: förskolenämnden, grundskolenämnden, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, utbildningsnämnden

Strategi 1.2 Främja barns och ungas språk- och läsutveckling

Av forskning framgår att den tidiga språkutvecklingen, ett välutvecklat ordförråd, en tidig läslust och ökad läsförmåga påverkar hur det går i skolan, men även möjligheten att göra hälsosamma val. Utvecklingen av språkförmågan är viktigt för alla aspekter av livet eftersom språk hänger tätt samman med både utveckling av läs- och skrivförmågan, inläring och utveckling av identitet och social förmåga. Alla sorters språk och språkliga uttryck är en resurs. Att kunna uttrycka sig i tal och skrift är också en förutsättning för att kunna delta i samhället och är i förlängningen en demokratifråga. Kultur är ett verktyg för barn och unga att få tillgång till språk och kan främja både tal och skrift. Inom forskning finns tydliga belägg för kulturens sociala effekter. Barn och unga som läser och deltar i kulturella verksamheter genom livet är mer benägna att engagera sig för samhället.

Arbete med att främja barns läs- och språkutveckling pågår i stadens verksamheter, till exempel genom läsfrämjande verksamhet, men det behövs ett stärkt arbete då det finns barn och unga som inte fått möjlighet att utveckla sitt språk. Enligt senaste Pisa-undersökningen (2022) har 15-åringar i Sverige tappat i läsförståelse och det är angeläget att stärka arbetet med språk-, läs- och skrivutveckling.

Barn och unga behöver få möta det svenska språket i förskolan med språkkunniga pedagoger och sedan utveckla språket och läsningen utifrån sina behov genom hela utbildningskedjan. Eftersom den socioekonomiska bakgrunden påverkar resultaten i läsförståelse ska fokus läggas på barn och unga med mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund.

Ansvar: förskolenämnden, grundskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, utbildningsnämnden

Strategi 1.3 Stärk det hälsofrämjande arbetet på de arenor där barn och unga befinner sig

Barn och unga befinner sig på många arenor och platser i staden. Förutom förskolan och skolan kan det bland annat handla om biblioteket, gång- och cykelvägen till skolan, fritidsaktiviteten eller den bemannade lekplatsen i närområdet. I Göteborg finns barn och unga som är otrygga, som till exempel utsätts för mobbing, diskriminering och våld. Att de platser och arenor där barn och unga befinner sig är trygga och hälsofrämjande är viktigt för deras välbefinnande och utveckling. Viktiga delar i detta arbete inkluderar förebyggande åtgärder mot våld och kränkningar, omhändertagna miljöer som är tillgängliga både fysiskt, kognitivt och kommunikativt, samt inkludering och icke-diskriminering där barn och unga har möjlighet att vara delaktiga och påverka. Genom bra planering samt tidiga, samordnade, förebyggande och hälsofrämjande insatser i olika

verksamheter och i samverkan med andra aktörer kan stadens arenor och platser positivt påverka barns och ungas livsvillkor och hälsa.

Särskilt viktiga arenor är förskolan och skolan där barn och unga ska få bästa förutsättningarna att lära, utvecklas och vara sig själva. En kreativ miljö med olika estetiska uttrycksformer och eget skapande samt en prioritering på konst och kulturupplevelser kan stärka barns och elevers hälsa och lärande. Skolors möjligheter att fungera som hälsofrämjande arenor varierar och det är viktigt att stärka arbetet för en trygg och inkluderande skolmiljö. Det innefattar bland annat likvärdig tillgång till en samlad och kontinuerlig elevhälsa, närvarande vuxna, trygga övergångar mellan olika stadier samt ett normmedvetet arbetssätt.

Ansvar: Förvaltnings AB Framtiden, förskolenämnden, grundskolenämnden, idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, stadsmiljönämnden, utbildningsnämnden.

Strategi 1.4 Stärk arbetet för att fler barn och unga ska ha en tillgänglig och meningsfull fritid

Att umgås med andra människor, bygga relationer och delta i aktiviteter kan vara aspekter av en meningsfull fritid. Det kan till exempel handla om att vara med i en förening, gå på konsert, måla eller träffa vänner. Fritiden kan innehålla sociala, kulturella och fysiska aktiviteter. Att vara fysiskt aktiv kan innebära organiserad träning men också rörelserikedomen i vardagen med alltifrån lek i parken till friluftsliv, cyklingen till skolan, eller leken på skolgården. Barn och unga ska ha möjlighet till rörelse och lek och det är viktigt att främja att alla kan och får vara med och röra sig.

Det finns betydande ojämlikheter i tillgången till och nyttjande av meningsfulla och trygga fritidsaktiviteter. Tillgången till aktiviteter ser olika ut beroende på brister i fysisk tillgänglighet, höga kostnader, kännedom om och möjligheten att ta sig till och från aktiviteter. En undersökning från Forte visar att unga med socioekonomiska utmaningar, utländsk bakgrund eller funktionsnedsättningar samt unga hbtqi-personer upplever i större utsträckning hinder, såsom otrygghet eller ekonomi, för att kunna ta del av önskade fritidsaktiviteter på lika villkor. Det behövs ett tydligt arbete för mer inkluderande verksamheter som är inbjudande och ger alla likvärdiga förutsättningar att delta och vara delaktiga. Hela staden ska vara tillgänglig för stadens alla barn och unga. Samverkan med aktörer såsom civilsamhälle och lokalt föreningsliv kan stärka möjligheterna i lokalområdet och det ska finnas en mångfald av organisationsformer och trygga mötesplatser med vuxennärvaro för att möta specifika behov och målgrupper. Skolan som arena spelar en viktig roll för att erbjuda unga, oavsett bakgrund eller förutsättningar, en meningsfull fritid.

Samordningsansvar: Socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst,

Ansvar: Förvaltnings AB Framtiden, grundskolenämnden, idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, nämnden för funktionsstöd, stadsmiljönämnden.

Område 2: Delaktighet, inflytande och tillit

Mål för området:

- Invånarnas delaktighet, inflytande och tillit ska öka

Delaktighet är både en grundlagsstadgad rättighet och en grundläggande princip för att förverkliga de mänskliga rättigheterna. Delaktighet, inflytande och tillit har stor påverkan på människors livsvillkor och hälsa. Dels har de stärkande psykologiska effekter genom att de ger en känsla av sammanhang och meningsfullhet, dels utgör de resurser för människor att påverka sina egna liv såväl som de beslut som påverkar samhället och stadens utveckling.

Delaktigheten bidrar till att skapa sociala nätverk som kan ge tillgång till både socialt stöd och kontakter och är avgörande för sammanhållning och tillit i samhället. Därigenom påverkas möjligheten att lösa gemensamma problem lokalt och till att lokalsamhället kan stärka individers och grupper livschanser. Tillit till andra och förtroende för staden har i sig positiva hälsoeffekter, men spelar också roll för möjligheten att ta del av det utbud av tjänster som kommunen ansvarar för.

I Göteborg skiljer sig delaktigheten åt mellan olika grupper och det finns betydande skillnader i nivåer av tillit och inflytande. Undersökningar visar att vissa grupper i lägre utsträckning uppger att de har tillit till andra och i högre utsträckning uppger att de är socialt isolerade. Det gäller personer som befinner sig i en mer utsatt position på grund av utbildningsnivå, ekonomi, etablering i landet, ålder, funktionsnedsättning, samt sexuell läggning och könsidentitet. Till vissa i dessa grupper når staden inte ut med information, utbud och stöd i lika stor utsträckning. Det är därför särskilt viktigt att kommunen arbetar för att stärka tilliten och för att skapa sociala sammanhang. Samtidigt saknas det kunskap om andra grupper som exempelvis nationella minoriteter samt om variationer inom grupper baserat på samverkande faktorer.

Ojämlighet i delaktighet innebär att olika grupper har olika stor kontroll över sina liv och inflytande på beslutsfattande. Därför behövs bättre möjligheter för människor att mötas och engagera sig tillsammans i gemensamma frågor, bland annat genom ett aktivt lokalt civilsamhälle och oberoende mötesplatser. Civilsamhället inkluderar såväl etablerade föreningar som mer lösa nätverk och andra former av organisering av invånarna.

Staden behöver arbeta för tillgänglighet på alla plan. Det handlar om fysisk tillgänglighet, men också om social tillgänglighet med anpassningar och ett tydligt arbete för en mer inkluderande stadsmiljö och verksamheter som är inbjudande och ger alla likvärdiga förutsättningar att delta. Inkluderande och tillgängliga träffpunkter och mötesplatser är avgörande för att motverka ett utanförskap generellt och ett digitalt utanförskap specifikt.

Indikator	Riktning
Skillnader i andel som uppger att de är socialt isolerade, 16–84 år, utifrån bakgrundsfaktorer	Generell minskning, där störst minskning ska ske bland grupper med högst social isolering.
Skillnader i valdeltagande	Generell ökning, där skillnader i valdeltagande mellan grupper och områden ska minska.

Skillnader i upplevd trygghet i bostadsområdet	Generell ökning, där skillnader mellan grupper och områden ska minska.
--	--

Strategi 2.1 Arbeta för ett aktivt och lokalt civilsamhälle med jämlika förutsättningar för deltagande

Civilsamhället har en viktig roll som social mötesplats, som röst i det offentliga rummet och för att skapa goda livsvillkor för invånarna. De kan möjliggöra en aktiv fritid, kulturutövning och fysisk aktivitet såväl som tillgång till exempelvis utbildning och olika former av stöd i samhället. Civilsamhället kan spela en särskilt viktig roll i att skapa inkluderande möjligheter för grupper och på platser där tilliten är låg genom att de har förmågan att möta lokala behov och perspektiv.

På grund av socioekonomiska skillnader mellan grupper och olika delar av staden ser civilsamhället och dess förutsättningar olika ut. Det finns skillnader i såväl tillgång till resurser för att hyra lokaler till överkomlig kostnad som när det gäller behov av finansiering och olika former av praktiskt stöd samt möjligheter till samverkan med staden.

Stadens organisering för att stärka ett aktivt lokalt civilsamhälle bör anpassas efter att civilsamhället ser olika ut i form av exempelvis organisering och medlemskap. Arbetet med att stärka civilsamhället ska ske utifrån behov, förutsättningar och intressen samt utifrån Överenskommelsen mellan staden och civilsamhället.

För att stärka jämlikt deltagande behöver staden stödja olika former av tillgängliga och inkluderande mötesplatser för mobilisering av medborgarnas engagemang i frågor som berör dem och möjliggör inflytande och delaktighet för fler.

Ansvar: idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, nämnden för funktionsstöd, nämnden för demokrati och medborgarservice, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Strategi 2.2 Stärk stadens arbete för att nå hela befolkningen med Göteborgs Stads verksamheter och utbud

Staden bedriver verksamheter som invånarna är beroende av. Vissa av dessa, såsom skola och socialtjänst, är också verksamheter där staden möter invånarna. Därför har de stor möjlighet att påverka människors livsvillkor, inklusive hur invånarna upplever sig inkluderade i samhället och har kontroll över sina egna liv.

Det finns målgrupper som stadens verksamheter möter i mindre utsträckning. Beroende på situation kan det till exempel handla om personer med låg utbildning, personer som tillhör minoritetsgrupper, personer med annat modersmål än svenska, personer med olika typer av funktionsnedsättning, yngre eller äldre personer. Stärkt arbete behövs för att nå ut med stadens utbud, till exempel genom fortsatt utveckling av uppsökande verksamhet. Att befinna sig där människor är samt inkludera personer med lokal förankring eller med förankring i olika målgrupper är en nyckel för att nå alla invånare.

Dessutom är kunskap om och tillit till stadens verksamhet lägre i delar av befolkningen vilket påverkar likvärdig tillgång till stadens verksamheter och utbud. Därför behöver

staden arbeta för att stärka invånarnas kunskap om stadens uppdrag och verksamhet samt för att stärka tilliten genom relationsskapande möten både individuellt och kollektivt.

Ansvar: förskolenämnden, grundskolenämnden, idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, nämnden för demokrati och medborgarservice, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, stadsmiljönämnden, utbildningsnämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

2.3 Stärk det systematiska arbetet med delaktighet och inflytande

Hur stadens verksamheter arbetar och de beslut de fattar har stor påverkan på människors liv. Invånares delaktighet och inflytande på beslut möjliggör bättre anpassning till människors behov och perspektiv, men bidrar också till människors upplevelse av inkludering och kontroll över sin livssituation och framtid. Samhället står inför stora behov av omställning för att möjliggöra en hållbar utveckling, vilket förutsätter invånarnas delaktighet både i att hitta lösningar och i genomförande.

Det finns stora skillnader mellan olika grupper i Göteborg när det gäller valdeltagande och möjligheter att vara delaktiga och påverka, såväl i strukturella frågor som i daglig praktik. Tillgång till nödvändiga resurser för delaktighet och inflytande, såsom tillit, nätverk, tid och kunskap ser olika ut i olika grupper.

Stadens verksamheter behöver avgöra vilka målgrupper som berörs, samt involvera dessa och synliggöra deras perspektiv redan i ett tidigt skede. Människors olika förutsättningar för delaktighet gör att det behöver finnas olika former för att lyssna på invånarna. Förutsättningarna att omhänderta olika invånares perspektiv behöver också stärkas.

Digitala redskap fungerar för många och för vissa former av delaktighet och inflytande. För andra förstärker de exkluderingen. Detta ställer krav på att staden kan erbjuda kunskapshöjning hos invånarna, men också på kompletterande möjligheter till delaktighet för de som av olika skäl inte kan använda digitala verktyg.

Samordningsansvar: nämnden för demokrati och medborgarservice.

Ansvar: exploateringsnämnden, förskolenämnden, Förvaltnings AB Framtiden, grundskolenämnden, idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Nordost, Hisingen, Sydväst, stadsbyggnadsnämnden, stadsfastighetsnämnden, stadsmiljönämnden, utbildningsnämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Område 3: Arbete och försörjning

Mål för området:

- Fler ska ha arbete och möjlighet till försörjning

Arbete och sysselsättning utgör betydande delar av livsvillkoren och är för de flesta den viktigaste källan till försörjning. Avsaknaden av att ha en egen försörjning och ett arbete kan skapa oro, utsatthet och påverka möjligheten att utveckla relationer till andra människor. Det kan även påverka möjligheten till delaktighet och inflytande i samhället. Möjligheten att försörja sig själv stärker känslan av kontroll över det egna livet och ger

effekter på hälsan genom att det blir en viktig bas för människors identitet och sociala liv. Barns och ungas fysiska och psykiska hälsa, skolresultat och sociala relationer påverkas av att växa upp i ekonomisk utsatthet. För att åstadkomma en god och jämlik hälsa är det viktigt att stärka människors egna möjligheter till sysselsättning. I det ingår att skapa långsiktiga förutsättningar för alla att ha ett arbete som det går att försörja sig på, särskilt för grupper som annars har svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Förutsättningarna för sysselsättning ser olika ut bland stadens invånare. Unga utan slutbetyg från grundskola och gymnasium, utrikes födda, personer över 55 år och personer med funktionsnedsättningar är grupper som i högre grad är långvarigt arbetslösa. Diskriminering kan vara hinder för vissa gruppers etablering på arbetsmarknaden. Även om det ekonomiska biståndet i Göteborg har minskat, har andelen som behöver bistånd under en längre period ökat. Dessa individer och familjer behöver ofta koordinerat stöd för att nå egen försörjning och insatser utifrån flera områden såsom ökad språkkompetens, hälsa och rehabilitering.

Indikator	Riktning
Andel av arbetskraften i långtidsarbetslöshet, 18–65 år	Ska minska
Andel unga som varken arbetar eller studerar, 16–29 år	Andel ska minska
Andel som är förankrade på arbetsmarknaden, 20–65 år	Andel ska öka

Strategi 3.1 Utveckla och samordna stödet till grupper som står långt från arbetsmarknaden

De grupper som står längst ifrån arbetsmarknaden är en heterogen grupp där många har lång tid i arbetslöshet och ofta ligger det flera faktorer bakom. I grupperna är personer med funktionsnedsättningar och personer över 55 år överrepresenterade. Flera faktorer såsom språk, utbildning och hälsa samverkar ofta, vilket ställer krav på insatser anpassade efter behov samt en samordning av olika insatser för att kunna bryta utestängningen från arbetsmarknaden. Det behövs mer stöd och fler insatser än arbetssökande vanligtvis får. Det ställer också ökade krav på samverkan mellan staden, regionen och statliga myndigheter.

Samordningsansvar: nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning

Ansvar: socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, nämnden för funktionsstöd, utbildningsnämnden

Strategi 3.2 Utveckla och samordna stödet till unga som varken arbetar eller studerar

Unga som varken arbetar eller studerar är en heterogen grupp som ofta har svårare än andra att etablera sig på arbetsmarknaden. Det kan röra sig om unga som saknar behörighet till gymnasiet, unga utan gymnasieexamen, unga med funktionsnedsättning, unga med utländsk bakgrund och unga med psykisk ohälsa. Samordnade och behovsanpassade insatser för målgruppen kan bidra till etablering i studier eller på arbetsmarknaden och förebygga ett långsiktigt utanförskap. Det krävs förstärkta insatser för att erbjuda skräddarsydda utbildningar som varvar studier med yrkesarbete.

Genomförandet av arbetet behöver ske på olika nivåer i olika verksamheter i staden där var och en fyller en viktig funktion. Fokus behövs på övergångarna i skolsystemet och vidare till arbetslivet. Elever i anpassad grund- och gymnasieskola behöver särskilt uppmärksammas och elever till och från introduktionsprogrammen.

Ansvar: nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, socialnämnd Centrum, Hisingen, Nordost och Sydvest, nämnden för funktionsstöd, utbildningsnämnden.

Område 4: Boende och livsmiljö

Mål för området:

- Hållbara livsmiljöer över hela staden, med jämlik tillgång till stadens resurser.
- Ökad tillgång till bostäder som svarar mot verkliga behov

Tillgången till en hållbar och väl gestaltad livsmiljö och en passande bostad kan ha stor betydelse för människors livsvillkor och hälsa. Hur livsmiljön är planerad och utformad, samt att människor har goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön utifrån behov påverkar välbefinnande, trygghet och kan främja sammanhållningen mellan människor. Barn och unga samt äldre är särskilt beroende av en god närmiljö.

Göteborg är en segregerad stad där fördelningen av olika typer av bostäder i olika delar av staden och regionen leder till en rumslig uppdelning mellan människor med olika socioekonomiska förutsättningar. Det råder också en brist på passande bostäder till en överkomlig kostnad och en stor del av göteborgarna har inte råd med en nyproducerad lägenhet. Tillgången till stadens resurser och väl gestaltade livsmiljöer är också ojämnt fördelad i staden.

Tillgång till bostad, boendesegregation och skillnader i livsmiljöer påverkas av flera olika faktorer på nationell, regional och kommunal nivå. Det handlar om bostads- och finanspolitik, inkomstförhållanden, och bostadsmarknaden såväl som hur staden planeras. Stadens rådighet består bland annat av planering för olika typer av bostäder, trafiksystem och service av olika slag och hur staden hänger ihop och skapar en helhet. Stadens resurser utgörs exempelvis av kommunal service, arbetsplatser, kollektivtrafik, skolor och förskolor med goda inne- och utemiljöer, offentliga platser som parker, torg, gator och naturområden med förutsättning för ett vardagsnära friluftsliv, idrotts- och föreningsliv, kultur samt grundläggande kommersiell service. Att dessa resurser finns fördelade över staden är en förutsättning för jämlika livsvillkor. Kulturvärden är också centrala för en hållbar och väl gestaltad livsmiljö och trygghet och tillgänglighet är avgörande för att människor ska kunna ta del av resurser i hela staden.

Strategierna för att uppnå målen är utformade för att prioritera jämlik tillgång till stadens resurser, och för att bidra till att länka samman staden, i hela processen från planering till förvaltning. För att möjliggöra tillgång till bostad som svarar mot verkliga behov behöver staden aktivt använda de verktyg som står till buds. För att planeringen ska bidra till jämlika livsvillkor och hälsa behöver sociala erfarenheter inkluderas i hela stadsutvecklingsprocessen, från prioriteringar i planeringen till förvaltning, drift och

underhåll. Planeringen behöver även beakta miljöaspekter såsom buller, luftföroreningar och effekterna av klimatförändringarna i stadens olika delar.

Stadens rådighet att påverka utvecklingen för tillgång till bostad samt en mer sammanhållen stad och minskade skillnader i livsvillkor och hälsa finns inom översikts- och detaljplanering, markinnehav, investeringar i fysisk miljö, exploateringsekonomi, underhåll, förvaltning och utveckling av befintlig stad och kommunens bostadsförsörjningsansvar och de allmännyttiga bostadsbolagen.

Indikator	Riktning
Andel trångbodda hushåll med ansträngd boendeekonomi	Andel ska minska
Underskott på bostäder till vissa grupper i utsatta situationer	Ska minska

Strategi 4.1 Säkerställ en jämlik tillgång till resurser i den gemensamma prioriteringen i strategisk och taktisk planering

En jämlik tillgång till resurser är en förutsättning för goda sociala levnadsförhållanden, för god hälsa och sammanhållning. Boende, mobilitet samt möjlighet till fysisk och kulturell aktivitet, försörjning och sociala möten är avgörande villkor som skapar en god livsmiljö. Segregationen i Göteborg är omfattande och tillgången till resurser ojämlik. Den byggda staden förändras långsamt och brist på prioriteringar som främjar jämlikhet får därför långsiktigt negativa effekter för dagens samhälle och för kommande generationer.

Genom väl avvägda analyser och prioriteringar ska den tidiga planeringen medverka till att minska segregationen, länka samman staden genom ny bebyggelse eller stråk och tillgänglig mobilitet, samt fördela stadens resurser mer jämlikt, utifrån kunskap om behov och förutsättningar, i syfte att nå minskade skillnader i livsvillkor och hälsa. Detta uppnås genom stadens strategiska och taktiska planering som utgör en del av den sammanhållna stadsutvecklingsprocessen.

Samordningsansvar: stadsbyggnadsnämnden

Ansvar: exploateringsnämnden, Förvaltnings AB Framtiden, idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, nämnden för kretslopp och vatten, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, stadsfastighetsnämnden, stadsmiljönämnden

Strategi 4.2 Säkra att plan- och exploateringsprocessen omhändertar sociala och hälsofrämjande aspekter

Arbetet med att inkludera sociala erfarenheter i samhällsplaneringen ska stärkas. Sociala aspekter såsom sammanhållning, tillgänglighet, känsla av inkludering och tillhörighet med förutsättning för trygghet, ska omhändertas i utvecklingen av ny stad genom plan- och exploateringsprocessen för att skapa goda, väl gestaltade och omhändertagna livsmiljöer. Det finns miljöer i Göteborg som i lägre utsträckning möter människors behov av en hållbar livsmiljö genom att de ger sämre förutsättningar för trivsel, ett socialt liv, möten och fysisk aktivitet.

Utvecklingen av staden ska vägledas av den kunskap och de erfarenheter som finns i stadens verksamheter samt hos dem som använder eller bor på platsen. Invånare ska ha goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. Särskilda ansträngningar behövs för att inkludera behov och perspektiv hos de som sällan kommer till tals. Social konsekvensanalys och barnkonsekvensanalys utgör centrala verktyg för att sociala perspektiv och barnperspektiv omhändertas i hela plan- och exploateringsprocessen och ska tillsammans med andra arbetssätt säkerställa en god social analys.

Många aktörer är inblandade i stadsutvecklingen och det förutsätter en bred samverkan mellan alla berörda parter.

Samordningsansvar: exploateringsnämnden

Ansvar: Förvaltnings AB Framtiden, idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, stadsbyggnadsnämnden, stadsfastighetsnämnden, stadsmiljönämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Strategi 4.3 Tillgodose goda livsmiljöer med väl gestaltade och omhändertagna närmiljöer - i förvaltning av den befintliga staden

Hur staden med dess olika aktörer gestaltar och omhändertar livsmiljön påverkar människors vardagsliv och välbefinnande. Mycket av stadens resurser ligger i den redan bebyggda staden. Väl gestaltade och omhändertagna miljöer ökar tillgänglighet och människors livskvalitet och det kan påverka känslan av tillhörighet och stolthet över den gemensamma miljön. Därmed kan de bidra till att skapa trygghet, tillit och sammanhållning mellan grupper på områdes- och stadenövergripande nivå. Grönområden, en god luftkvalitet och en hållbar bullernivå är avgörande för både barns och vuxnas hälsa.

Det behövs en kraftfull och tydlig gemensam prioritering i utveckling och förvaltning av befintliga miljöer. Prioritering av resurser ska ske där det behövs mest för att bidra till jämlika livsvillkor och hälsa över hela staden.

Samordningsansvar: stadsmiljönämnden

Ansvar: exploateringsnämnden, Förvaltnings AB Framtiden, Higab, idrotts- och föreningsnämnden, kulturnämnden, socialnämnd Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, stadsbyggnadsnämnden, stadsfastighetsnämnden

Strategi 4.4 Använd stadens verktyg aktivt för att säkerställa tillgång till bostad

En passande bostad utgör ett av de mest grundläggande livsvillkoren och förutsättningarna för hälsa. Hemlöshet, otrygga och otillgängliga boendeförhållanden och trångboddhet påverkar möjligheter till utbildning, arbete och social gemenskap. Det råder brist på bostäder i Göteborg och nyproduktionen av bostäder har svårt att möta stora grupper bostadsbehov, bland annat som ett resultat av höga boendekostnader. Tillgången till bostäder med överkomlig hyra påverkas också av hur renoveringar genomförs med risk för påföljande hyreshöjning.

Staden behöver aktivt använda tillgängliga verktyg för att alla invånare ska ges förutsättningar till en passande bostad och en bra livsmiljö. Särskilt prioriterat är det

vräkningsförebyggande arbetet och att antalet barn i akut hemlöshet ska minska. Genom bostadsförmedling, bostadsförvaltning, långsiktig planering, byggande och renoveringar kan utbudet på och fördelningen av olika typer av bostäder med överkomlig kostnad påverkas och öka jämlik tillgång. De allmännyttiga bostadsföretagen har en viktig roll att spela. Förutsättningarna för att tillgodose jämlika livsvillkor för äldre påverkas av den demografiska utmaningen och ställer krav på verktyg för att skapa passande boenden för olika faser i livet.

Ansvar: BoPlats, exploateringsnämnden, Förvaltnings AB Framtiden, socialnämnd
Sydväst, stadsbyggnadsnämnden, stadsfastighetsnämnden

Bilaga 1 - Begrepp

Folkhälsa beskriver hela befolkningens samlade hälsa och ohälsa, till skillnad från individens hälsa. En god folkhälsa innebär att hälsan i befolkningen är så god som möjligt och samtidigt så jämnt fördelad som möjligt mellan olika grupper i samhället. Det ska inte förekomma systematiska skillnader i dödlighet och sjuklighet mellan olika grupper med olika social position, exempelvis utifrån socioekonomi och diskrimineringsgrunderna.

Jämlikhet Regeringsformen (1974:152) anger bland annat att det allmänna ska verka för att alla ska människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.

Enligt Agenda 2030 mål 10 bygger ett jämlikt samhälle på principen om att alla lika rättigheter och möjligheter. Mål 10 beskriver att "Ett jämlikt samhälle bygger på principen om att alla lika rättigheter oberoende av till exempel kön, sexuell läggning, etnicitet, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning och härkomst, som grund för en rättvis fördelning av resurser och såväl ekonomiskt som politiskt inflytande i samhället."

Jämlik hälsa är när det inte finns systematiska skillnader i livsvillkor, levnadsförhållanden och levnadsvanor mellan olika grupper i samhället, till exempel kvinnor och män eller olika socioekonomiska grupper.

Livsmiljön är den fysiska miljön människor lever och verkar i. Livsmiljön har stor betydelse för människors livsvillkor och kan skapa förutsättningar för hälsa och välbefinnande. Detta är viktigt för alla i olika skeden av livet, och särskilt viktigt för äldre samt för barn i deras utveckling.

Livsvillkor utgör människors förutsättningar i det vardagliga livet och formas av samhällssystemet, såsom samhällsekonomi, utbildningssystem och välfärdssystem. Livsvillkoren omfattar bland annat en likvärdig uppväxt, utbildning, arbete, en god försörjning, ett bra boende, en god livsmiljö samt delaktighet och inflytande i samhällsutvecklingen och ens eget liv.

Socioekonomisk status mäts vanligen i termer av utbildningsnivå, inkomst och yrkesposition. Ibland används socioekonomisk bakgrund och inkluderar då föräldrars socioekonomiska situation. Även socioekonomiska förutsättningar används.

Tillit kan ses som villigheten att visa sig sårbar baserat på positiva förväntningar på andras intentioner och beteenden. De positiva förväntningarna skapar möjlighet att ta risken att engagera sig i relation med andra trots en osäkerhet om utkomsten av relationen. Det talas om många former av tillit, den generella eller horisontella tilliten människor emellan, den partikulära tilliten inom en särskild grupp, och den institutionella, ibland även kallad den vertikala tilliten mellan invånare och det offentliga i form av tjänstepersoner och politiker.

Bilaga 2 - Styrande dokument

Nedan redogörs för stadenövergripande planerande styrande dokument som angränsar till programmet.

Styrande dokument	Koppling till detta program
Göteborgs Stads barnrättsplan 2022–2024	Planens mål är att Göteborg Stad ska ha ett systematiskt och inkluderande barnrättsarbete som säkerställer likabehandling och icke-diskriminering, ett beaktande av barnets bästa, barns rätt till liv och utveckling samt barns rätt att vara delaktiga i frågor som berör dem.
Göteborgs Stads biblioteksplan 2024-2028	Biblioteksplanen lyfter särskilt målgrupperna barn och unga, personer med funktionsnedsättning, personer med andra modersmål än svenska samt nationella minoriteter. I planen prioriteras även insatser i områden med socioekonomiska utmaningar. Planen kan bidra till att skapa mer jämlika förutsättningar för stadens invånare.
Göteborgs Stads friluftsprogram 2018–2025	Programmets mål lyfter bland annat kopplingen mellan friluftsliv, jämlik hälsa och folkhälsa. För att kunna bidra till en positiv och jämlik hälsoutveckling hos befolkningen är det viktigt att göra medvetna prioriteringar av friluftaktiviteter. Delar av Göteborgs Stads friluftsprogram speglas särskilt tydligt när det gäller målen om att barns och ungas hälsa ska förbättras men också målet om att tillgången till en hållbar och väl gestaltad livsmiljö ska vara jämlik.
Göteborgs Stads idrottsprogram 2023-2030	Programmet har som mål att bidra till ökad fysisk aktivitet, en stärkt föreningsidrott och ett jämlikt idrottande. Idrottsfrågorna spänner över en lång rad områden såsom folkhälsa, stadsutveckling, civilsamhälle och destinationsutveckling.
Göteborgs Stads kulturprogram	Kulturprogrammet är inriktat på tre områden: konstpolitik, kulturpolitik och kulturplanering. Att ta del av och att utöva kultur och konst har en dokumenterad effekt på hälsa och välbefinnande, vilket främjar social hållbarhet och hållbar livsstil.
Göteborgs Stads plan för kulturprogrammet 2023-2026	Planen syftar till att skapa goda och hållbara villkor för konsten och konstnärerna genom att främja delaktighet, interkulturell dialog och människors lust och motivation att ta del av och utöva kultur, samt att skapa en attraktiv livsmiljö i staden.
Göteborgs Stads handlingsplan för att inga områden ska vara särskilt utsatta 2025	Handlingsplanen utgår från att förbättra människors livsvillkor, hälsa och socioekonomiska förutsättningar. Planen fokuserar på såväl trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder som åtgärder som minskar och motverkar segregationen och ökar jämlikheten. Fokuset ligger främst på barn och unga och deras föräldrar.

Göteborgs Stads handlingsplan för att motverka tystnadskulturer 2023–2025	Handlingsplanens syfte är att skapa förutsättningar för nämnder och styrelser att genomföra och utveckla insatser som krävs för att motverka tystnadskulturer i stadens verksamheter. Att aktivt arbeta för delaktighet, inflytande och tillit är kopplat till planen.
Göteborgs Stads handlingsplan för att stoppa nyrekrytering, gängkriminalitet och utvecklingen av parallella samhällen, 2023–2026	Handlingsplanen ska bidra till att nå målet att Göteborgs Stad ska stoppa nyrekrytering, gängkriminalitet och utveckling av parallella samhällen på lång sikt. Område 1 berör tidiga och förebyggande insatser, med fokus på att stärka de skyddsfaktorer som ökar barns, ungas och deras familjers förmågor att stå emot negativ påverkan.
Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030	Programmet lägger grunden för omställningen till en ekologiskt hållbar stad 2030 och är stadens övergripande styrande dokument för arbetet inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling. Det finns en tydlig koppling mellan jämlik hälsa, folkhälsa och miljö, såsom luftföreningar, påverkan av buller och tillgång till hållbara livsmiljöer.
Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2023–2035	Målet med programmet är att skapa förutsättningar för fler jobb. En av målsättningarna är att arbetslösheten i Göteborg ska vara lägst bland Sveriges storstäder. Programmet lyfter även att en viktig del består av att underlätta för de göteborgare som står långt från arbetsmarknaden till varaktig sysselsättning. Strategin Attraktionskraft lyfter att staden tillsammans med näringslivet ska arbeta för en högkvalitativ stadsmiljö och tryggare offentliga rum i Göteborg.
Göteborgs Stads plan för arbetet med nationella minoriteter 2020–2024	Planen syftar till att säkerställa att Göteborgs Stad lever upp till internationell och nationell lagstiftning gällande de nationella minoriteternas rättigheter. Arbetet för att skapa jämlika likvärdiga och jämlik hälsa omfattar minoritetsgrupper och principen om icke-diskriminering.
Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtq-personers livsvillkor 2017–2024	Planens syfte är att förbättra hbtq-personers mänskliga rättigheter i Göteborgs Stad och den ska säkerställa likvärdiga möjligheter för personer som definierar sig som homosexuella, bisexuella, transpersoner eller queera.
Göteborgs Stads plan för jämställdhet 2019–2024	Plan för jämställdhet omfattar ett verksamhets-, medborgar-, och arbetsgivarperspektiv. Planen är en del av och ett stöd i stadens arbete med mänskliga rättigheter, jämlikhet, folkhälsa och trygghetsfrågor.
Göteborgs Stads plan för stärkta insatser mot rasism 2020–2024	Arbetet för att skapa jämlika likvärdiga och jämlik hälsa omfattar minoritetsgrupper och principen om icke-diskriminering. Planens delmål och insatser ska skapa förutsättningar för ett samordnat, systematiskt och effektivt arbete som främjar lika rättigheter och möjligheter och tar avstånd från alla former av rasism.

Göteborgs Stads plan för åldersvänliga Göteborg 2021–2024	Syftet med planen är att möjliggöra att staden blir en bättre plats att åldras i. Planen lyfter sex fokusområden som har påverkan på seniorers livsvillkor och förutsättningar till god hälsa, delaktighet och trygghet.
Göteborgs Stads plan mot hemlöshet 2020–2024	Hemlöshetsplanen fokuserar särskilt på att förebygga hemlöshet och på att säkra tillgången till bostäder för hemlösa personer. Planen har även tydligt barnperspektiv för att trygga barns uppväxtvillkor. Boende är ett viktigt livsvillkor och kommunen har ett ansvar för planering och genomförande av bostadsförsörjningen för alla göteborgare.
Göteborgs Stads program för bostadsförsörjning 2021–2026	Programmet är det övergripande mål- och strategidokumentet för bostadsförsörjningen i Göteborg med målet att trygga tillgången till goda bostäder för alla göteborgare. Tillgången till en hållbar och väl gestaltad livsmiljö och en passande bostad har stor betydelse för människors livsvillkor och hälsa.
Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026	Målsättningarna i programmet innebär att personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt till bland annat demokratisk delaktighet, utbildning och bästa möjliga hälsa som andra göteborgare. Stadens verksamheter ska samla in underlag på ett sådant sätt att det är möjligt att göra analyser utifrån diskrimineringsgrunderna.
Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022–2026	Det övergripande målet är att Göteborg ska vara en trygg och säker stad där alla som lever, verkar och vistas tar ansvar och bidrar till ökad trygghet och minskad brottslighet. Programmet arbetar med direkta och riktade trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder och ökar därmed också förutsättningarna för det förebyggande och främjande arbetet.
Göteborgs Stads översiktsplan	Utgångspunkten i översiktsplanen är hållbar utveckling. Översiktsplanen slår fast att det handlar om att möjliggöra en trygg boendemiljö, att känna tillhörighet, en passande och ekonomiskt överkomlig bostad och att ha en närmiljö som är omhändertagen och välfungerande. Att ha tillgång till stadens resurser i form av bland annat service, arbetsplatser, kollektivtrafik, offentliga platser och grönområden samt att säkerställa plats för rekreation och samspel för barn och unga genom tillgång till friytor och bra utemiljöer för lek och utevistelse vid bostäder, fritidshem, förskolor och grundskolor.
Handlingsplan för arbetet med de mänskliga rättigheterna i Göteborgs Stad 2016–2024	Handlingsplanen slår fast att alla stadens verksamheter ska genomsyras av mänskliga rättigheter och främja likabehandling. Det finns även kopplingar när det gäller att framhålla analyser.
Handlingsplan för psykisk hälsa 2018–2024 (VGR, GR, Västkom)	Handlingsplanen har tagits fram i samverkan mellan Västra Götalandsregionen, de 49 kommunerna samt Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa Västra Götaland och Göteborg.

	(NSPH VG) inom ramen för vårdssamverkan. Handlingsplanen är uppdelad i fokusområden med tillhörande mål för vuxna respektive för barn och unga. Bland målen för vuxna finns ett avsnitt som särskilt berör äldre.
Kompetensförsörjningsplan för Göteborgs Stad	Planen identifierar tre centrala områden: att behålla befintlig personal, ompröva arbetssätt och utveckla verksamheten, samt säkra långsiktig tillgång på arbetskraft. Ett led i det här arbetet är att tillvarata och attrahera kompetensen på arbetsmarknaden. För att öka mängden tillgänglig arbetskraft för stadens verksamheter och få fler i arbete behöver Göteborgs Stad i större utsträckning ta till vara de som står utanför arbetsmarknaden.

Bilaga 3 - Stödjande dokument

Barnombudsmannen (2024) *Hur dåligt måste man må egentligen? Samhällets insatser för att främja barns psykiska hälsa* Barnombudsmannens årsrapport 2024

Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2023). *Att inte bara överleva, utan att faktiskt också leva. En kartläggning om ungas psykiska hälsa.*

Folkhälsomyndigheten (2023). *Folkhälsan i Sverige. Årsrapport 2023.*

Folkhälsomyndigheten (2023). *Nationella folkhälsomål och målområden.*

Folkhälsomyndigheten (2023). *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2021/2022 – Regionala resultat.*

Folkhälsomyndigheten (2021). *Vår livsmiljös betydelse för en god och jämlik hälsa.*

Forte (2023). *Fritidens betydelse för ungas psykiska hälsa – rättigheter, möjligheter och hinder.*

Förvaltnings AB Framtiden (2020). *Framtidenkoncernens strategi för utvecklingsområden 2020–2030.*

Göteborgs Stad (2014). *Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg 2014.*

Göteborgs Stad (2017). *Jämlikhetsrapporten 2017: Skillnader i livsvillkor i Göteborg.*

Göteborgs Stad (2019) *Basutvärdering med Nulägesbeskrivning av seniorers behov, erfarenheter och synpunkter om åldersvänligheten i Göteborg*

Göteborgs Stad (2022). *Göteborgs skolundersökning 2022. Ungas erfarenhet av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel.*

Göteborgs Stad (2022). *Hbtqi+personers livsvillkor i Göteborg 2021.*

Göteborgs Stad (2022). *Samverkansavtal om folkhälsoarbete mellan Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd och kommunstyrelsen Göteborgs Stad 2023–2025*

Göteborgs Stad (2022). *Invånarnas möjligheter till demokratisk delaktighet och inflytande, Kartläggning av Göteborg Stads arbete under 2022.*

Göteborgs Stad (2023). *Jämlikhetsrapporten 2023. Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg.*

Göteborgs Stad (2023). *Socialtjänstrapport 2023. Individ- och familjeomsorgen i Göteborgs Stad.*

Melke, A och Isaksson, M, 2020. *Föräldraskapsstödsprogram. Verksamma komponenter och effekter enligt ett urval av artiklar. FoU i Väst, Göteborgsregionen.*

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2024) *Stärka förutsättningarna att skapa och bibehålla fysiska och digitala mötesplatser för unga hbtqi-personer*

Regeringskansliet (2018). *Handlingsplan Agenda 2030.*

Västra Götalandsregionen. (2021). *Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030*

WHO (2023) *National programmes for age-friendly cities and communities A guide*

Bilaga 4 - Indikatorer

I tabellen nedan presenteras ett antal indikatorer för att mäta programmets måluppfyllelse. Valet av indikatorer grundar sig i att de ska hålla god kvalitet, finnas över tid och oftast kunna brytas ner på flera bakgrundsfaktorer. Beskrivning av källor och bakgrundsvariabler finns under tabellen.

De flesta indikatorer återfinns i jämlikhetsrapporten 2023 (JR23) och värden utgår då från denna. Indikatorerna i tabellen mäter mot målen. I flera fall fokuserar indikatorerna på att följa och analysera de skillnader som finns mellan olika grupper baserat på exempelvis socioekonomi och diskrimineringsgrunder. Som riktning för dessa indikatorer ska det år 2030 synas att skillnaderna har minskat, där utfallen för de grupper som i utgångsläget hade sämre livsvillkor och hälsa ska ha förbättrats och ha närmat sig genomsnittet. Komplexa samband och omvärldsförutsättningar har dock påverkan på indikatorernas utfall. Dessutom är den kvantitativa data som finns bristfällig då det saknas data kopplat till vissa diskrimineringsgrunder. Det kräver utveckling av statistiskt underlag och att statistiken kompletteras med andra sätt att förstå ojämlikhetens utveckling.

I tabellen finns även exempel på nyckeltal och processmått som kan användas som analysunderlag i arbetet med strategierna.

Källorna i tabellen förkortas enligt följande:

- AKU – Arbetskraftsundersökningen (SCB)
- SBF – Stadsbyggnadsförvaltningen
- Expl – Exploateringsförvaltningen
- Stadsmiljö - Stadsmiljöförvaltningen

Övergripande mål: Skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska

Indikator	Källa	Utgångsvärde (visar oftast genomsnittet)	Riktning
Ojämlikhetsindex	Statistiska centralbyrån (SCB)	54 på skalan 0– 100 där 100 är total segregation. (år 2021, JR23)	Ska minska
Andel som upplever att de har god hälsa, 16–84 år	Hälsa på lika villkor (HLV)	73 % (år 2022, JR23)	Generell ökning, där andelen som upplever god hälsa ska öka mest i de grupper där andelen idag är lägst.
Tillit till andra i allmänhet	SOM- undersökningen	SOM 6,6 av 10 (år 2021, JR23)	Generell ökning, där tillit ska öka mest bland grupper med lägst tillit.

Exempel på andra mått och nyckeltal:

- Andel 16–84 år med avsaknad av tillit till andra (70 % 2021, JR23) (HLV)
- Medellivslängd (SCB)

**Mål: Barns och ungas livsvillkor och hälsa ska förbättras samt
Barn och unga ska klara skolan**

Indikator	Källa	Utgångsvärde	Riktning
Upplevd psykisk ohälsa, åk 4, 8 och åk 1 gymnasiet	Elevhälsoenkäten, Grundskoleförvaltningen	<i>Ny indikator</i>	<i>Ny indikator</i>
Andel 3–5 åringar som inte är inskrivna i förskoleverksamhet.	Förskoleförvaltningen (FF)	4,5 % ej inskrivna (år 2023, FF)	Högre andel inskrivna barn i förskolan där det är lägst andel.
Andel elever per årskurs i kommunala skolor som uppnått kunskapsmålen. (förskoleklass samt åk 1, 3, 6 och 9)	Grundskoleförvaltningen, Skolverket	Flera variabler ingår (från JR23)	Generell förbättring ska ske och skillnader baserat på socioekonomisk status ska minska.

Exempel på andra mått och nyckeltal:

- Andel (%) som ägnar sig åt fysisk aktivitet mer än 30 min/vecka, 16–84 år (HLV)
- Elevhälsoenkät om fritidsvanor, läsning, psykisk hälsa
- Andel elever i åk 9 med behörighet till yrkesprogram i gymnasiet
- Andel bokade platser i kulturförmedlingen till barn och unga av totalt antal inskrivna barn (KuBo, kulturförvaltningen)

Mål: Invånares delaktighet, inflytande och tillit ska öka

Indikator	Källa	Utgångsvärde	Riktning
Skillnader i andel som uppger att de är socialt isolerade, 16–84 år, utifrån bakgrundsfaktorer	HLV	Flera variabler ingår (år 2023, genomsnitt i befolkning 11%, JR23)	Generell ökning, där störst minskning ska ske bland grupper med högst social isolering,
Skillnader i valdeltagande	SCB	Genomsnitt 80,7% (år 2022)	Generell ökning, där skillnader i valdeltagande mellan grupper och områden ska minska.
Skillnader i upplevd trygghet i bostadsområdet	SOM	77 % totalt upplever trygghet (år 2022)	Generell ökning, där skillnader mellan grupper och områden ska minska.

Exempel på andra mått och nyckeltal:

- Förtroende för stadens verksamheter (SOM)

Mål: Fler ska ha arbete och möjlighet till försörjning

Indikator	Källa	Utgångsvärde	Riktning
Andel av arbetskraften i långtidsarbetslöshet, 20–65 år	Arbetskraftsundersökningarna	2,7% (år 2023)	Andel ska minska

Andel unga som varken arbetar eller studerar, 16–29 år	SCB	7 % (år 2021, JR23)	Andel ska minska
Andel som är förankrade på arbetsmarknaden, 20–65 år	SCB	70,25 % (år 2022)	Andel ska öka

Exempel på andra mått och nyckeltal:

- Andelen i befolkningen med långvarigt försörjningsstöd (SCB)
- Andel av långtidsarbetslösa som har funktionsnedsättning

Mål: Jämlik tillgång till stadens resurser och till hållbara livsmiljöer samt Ökad tillgång till bostäder utifrån verkliga behov

Indikator	Källa	Utgångsvärde	Riktning
Andel trångbodda hushåll med ansträngd boendeekonomi (KALP)	Boverket	Genomsnitt 1,5% Variation mellan RegSO 0 % till 26,4 % (år 2021)	Andel ska minska i de RegSO där det ligger högst.
Underskott på bostäder till vissa grupper i utsatta situationer	SBF och Boverket	JR 23	Underskott ska minska

Exempel på andra mått och nyckeltal:

- Andel hushåll som inte kan efterfråga en bostad i nyproduktion samt i befintligt bostadsbestånd (Stadsbyggnadsförvaltningen)
- Närhetsanalyser med närhet till vissa resurser utifrån stadens satta riktvärden (Stadsbyggnadsförvaltningen, exploateringsförvaltningen, stadsmiljöförvaltningen)
- Tillgänglighet med hållbara färdssätt och socioekonomiskt index (stadsmiljöförvaltningen)
- Andel åtgärdade anläggningar med avseende på enkelt avhjälpta hinder (stadsmiljöförvaltningen/program för full delaktighet)
- Fördelning av bostäder, olika typer och upplåtelseformer (Stadsbyggnadsförvaltningen)

Fördjupning kring indikatorerna: Källor, bakgrundsfaktorer, frågeställningar

Valet av indikatorer grundar sig i att de ska hålla god kvalitet och finnas över tid. Med god kvalitet avses att de är relevanta men även att de väl representerar målgruppen för programmet.

Undersökningen Hälsa på lika villkor görs numera vart fjärde år, nästa görs 2026. Målgruppen är slumpmässigt utvalda göteborgare 16–84 år. Bakgrundsvariabler är kön (inklusive annat), ålder, mellanområde, utbildningsnivå, ekonomiska förutsättningar, sexuell identitet, transperson, minoritet, funktionsnedsättning, bakgrund, inkomst.

SOM-undersökningen görs årligen. Målgruppen är slumpmässigt utvalda göteborgare mellan 16–85 år. De använder bakgrundsvariablerna boendeform och upplåtelseform, kön inklusive annat, ålder, primärområde, hushållstyp, utbildningsnivå, språk i hemmet, inkomst, HBTQ, funktionsnedsättning.

Valda indikatorer kan påvisa riktning och kan därmed vara värdefulla. Det finns dock vissa brister när det gäller att kunna tolka indikatorernas utfall. Komplexa samband och omvärldsförutsättningar har påverkan på indikatorernas utfall. Dessutom är den kvantitativa data som finns att tillgå bristfällig då det saknas data kopplat till vissa

diskrimineringsgrunder. Det gör att vissa utsatta grupper riskerar att osynliggöras i statistiken och analys av ojämlikheten blir missvisande och behöver kompletteras med andra sätt att förstå ojämlikhetens utveckling. Nedan specificeras varje indikator utifrån bland annat källa och bakgrundsvariabler.

Ojämlikhetsindex: Skala 0–100 där 100 är total segregation. Ett mått på skillnaden i bosättningsmönster mellan två olika socioekonomiska grupper och mäter graden av segregation. Kommunsiffra. Källa: Boverket, SCB

Andel som upplever att de har god hälsa 16–84 år: Indikatorn delas upp efter utbildningslängd, ej/nationell minoritet, bakgrund (inrikes/utrikes född, var föräldrar är födda), utbildningsnivå, ålder, kön, sexuell läggning samt ej/funktionsnedsättning. Källa: Hälsa på lika villkor.

Tillit till andra i allmänhet: Andel 16–84 år som tycker att man i allmänhet kan lita på de flesta människor. Uppdelat efter ekonomiska förutsättningar, födelseregion, utbildningslängd, funktionsnedsättning samt, i den mån det går, även sexuell läggning och könsidentitet. Källa: Hälsa på lika villkor

Upplevd psykisk ohälsa: Den indikatorn är en sammanvägning av fem olika frågor och svar med alternativen ofta eller alltid. Frågorna är:

- Jag har de senaste tre månaderna haft besvärande huvudvärk?
- Jag har de senaste tre månaderna haft besvärande ont i magen?
- Jag har de senaste tre månaderna känt mig ledsen och nedstämd?
- Jag har de senaste tre månaderna känt mig orolig och ängslig?
- Jag har de senaste tre månaderna känt mig irriterad eller på dåligt humör

Indikatorn är ny och kommer att följas genom trend, fördelad på kön.
Källa: Grundskoleförvaltningen

Andel 3-5-åringar som inte är inskrivna i förskoleverksamhet: Uppdelat utifrån socioekonomisk status där barnen bor. Källa: SCB och förskoleförvaltningen.

Andel elever per årskurs i kommunala skolor som uppnått kunskapsmålen: Uppdelat utifrån socioekonomisk status på det primärområde eleverna bor i. Förändring över tid, Förskoleklass, åk1, 3, 6 och 9. Källa: Grundskoleförvaltningen och Skolverket

Andel som uppger att de är socialt isolerade: Social isolering definieras som att inte ha deltagit under social aktivitet. Social aktivitet kan vara studiecirkel eller kurs på arbetsplats och fritid, fackföreningsmöte eller annat föreningsmöte, teater eller bio, konstutställning eller museum, religiös sammankomst, sporttillställning, skrivit i blogg eller insändare i tidning eller tidskrift, demonstration av något slag, offentlig tillställning t.ex. danstillställning, marknadsbesök eller liknande, större släktsammankomst, privat fest, följt sociala nätverkssajter på internet, skrivit inlägg, deltagit i diskussioner eller spelat med andra på internet.

Indikatorn delas upp efter utbildningslängd, ej/nationell minoritet, bakgrund (inrikes/utrikes född, var föräldrar är födda), utbildningsnivå, ålder, kön, sexuell läggning samt ej/funktionsnedsättning.

Skillnader i valdeltagande: Uppdelat på valdistrikt samt uppdelat på inkomst, utbildningsnivå, födelseregion. Källa: SCB

Skillnader i upplevd trygghet i bostadsområdet: Utifrån påstående om att ”jag känner mig trygg i mitt bostadsområde”. Uppdelat på boendeform och upplåtelseform, kön inklusive annat, ålder, område, hushållstyp, utbildning, bakgrund, inkomst, HBTQ. Källa: SOM-institutet

Andel av arbetskraften i långtidsarbetslöshet, 18–65 år. Antalet inskrivna arbetslösa i mer än 12 månader delat med den totala arbetskraften (sysselsatta och arbetslösa) i populationen. Källa: SCB/Arbetsförmedlingens månadsstatistik (november)

Andel unga som varken arbetar eller studerar, 16–29 år. Uppdelat på bakgrund (inrikes/utrikes född, var föräldrar är födda), kön, primärområde (funktionsnedsättning enbart nationella siffror) Källa: SCB

Andel som är förankrade på arbetsmarknaden, 20–65 år. Indikatorn beräknar antalet personer som har haft en inkomst som är tre gånger högre än gränsvärdet för basinkomstnivå i Sverige. Finns uppdelat på kön och födelseregion Källa: SCB

Andel trångbodda hushåll och ansträngd boendeekonomi (KALP) per RegSO. På kommunnivå fördelat på hushållstyp, boendeform, åldersgrupp samt kön. Källa: Boverket

KALP står för Kvar att leva på. Det är en ekonomisk kalkyl som bankerna gör vid en låneansökan. Där tittar man på hur mycket ett hushåll har kvar att leva på efter att hushållets kostnader (lånekostnader, boendekostnader etc) har betalats. RegSO är ett mindre geografiskt område i en kommun framtaget för att kunna mäta segregation. I Göteborg finns 147 RegSO:n.

Underskott på bostäder till vissa grupper i utsatta situationer. Indikatorn beskriver bostadsunderskott utifrån ett antal grupper: Studenter och unga vuxna, hemlösa, äldres boende, bostäder för personer med funktionsnedsättning, samt särskilda insatser för nyanlända. Källa: Boverket och stadsbyggnadsförvaltningen

Göteborgs
Stad

Göteborgs Stads anvisning för systematisk miljöledning

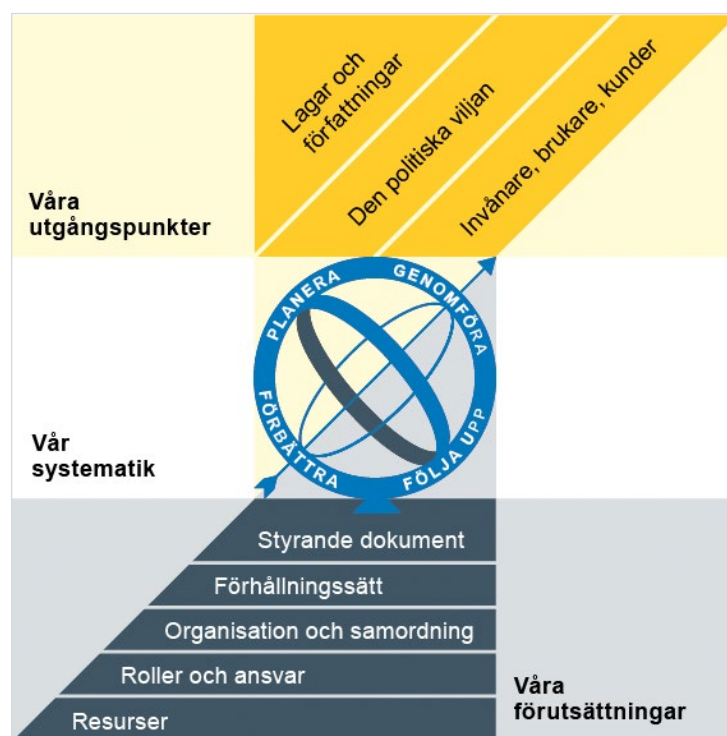
Ramverk för stadens gemensamma
miljöledningssystem

Reglerande styrande dokument

Policy
Riktlinje
Regel
► **Anvisning**
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Göteborgs Stads anvisning för systematisk miljöledning			
Beslutad av: Kommunfullmäktige	Gäller för: Stadens nämnder och styrelser	Diarienummer: 0323/20	Datum och paragraf för beslutet: 2020-10-15 §31
Dokumentsort: Anvisning	Giltighetstid: Tills vidare	Senast reviderad: [Datum]	Dokumentansvarig: Direktör Ärende och utredning, stadsledningskontoret
Bilagor: [Bilagor]			

Innehåll

Inledning	3
Syftet med denna anvisning	3
Vem omfattas av anvisningen	3
Bakgrund	3
Koppling till andra styrande dokument	3
Stödjande dokument	4
Anvisning	5
Introduktion	5
Bestämmelser	5
1. Övergripande	5
2. Skapa förutsättningar	7
3. Planering	7
4. Genomförande	8
5. Uppföljning och rapportering	8
6. Förbättring och utveckling	9
7. Särskilda bestämmelser för förvaltning och utveckling av miljöledningssystemet	9

Inledning

Syftet med denna anvisning

Anvisningen innehåller bestämmelser om systematisk miljöledning och utgör stadens gemensamma basnivå för styrning av den ekologiska dimensionen. Den syftar till att effektivisera styrningen så att staden ska få bättre förutsättningar att minska sin sammantagna negativa miljöpåverkan samt öka måluppfyllelsen i gemensamma mål.

Vem omfattas av anvisningen

Anvisningen gäller tills vidare för stadens nämnder och bolagsstyrelser samt reglerar formerna för det stadsövergripande miljöledningsarbetet.

Bakgrund

Anvisningen har tillkommit på uppdrag av kommunfullmäktige som fattade beslut om att utveckla och implementera ett lämpligt miljöledningssystem för Göteborgs Stads verksamheter (KS 2020-04-22 §382). Beslutet motiverades av förbättringsbehov i systematisk miljöledning både på förvaltnings- /bolags- och övergripande nivå.

Ett ledningssystem är ett ramverk av systematik, struktur och kultur som en organisation använder sig av för att uppnå vissa mål. Systemet har ett antal samverkande beståndsdelar och i de flesta definitioner av ledningssystem är dessa:

- ledstjärnor för det som ska uppnås till exempel vision, mål och strategier
- arbetssätt, arbetsformer, processer
- organisationsstruktur
- roller och ansvar, delegeringsordning och beslutsvägar
- rutiner, arbetsbeskrivningar
- mätsystem och mått
- stödsystem (IT, kompetensförsörjning, ekonomistyrning med flera)
- organisationskultur, värderingar, gemensamma förhållningssätt

Ett miljöledningssystem är som namnet anger utformat för att stödja verksamheten att nå mål inom den ekologiska dimensionen och minska sin negativa påverkan på miljön.

Koppling till andra styrande dokument

Anvisningen för systematisk miljöledning är ramverk för stadens gemensamma miljöledningssystem där flera styrande dokument har en roll - ett miljöledningssystem formas både med planerande och reglerande styrning. De planerande styrande dokumenten anger mål, strategier och åtgärder för miljöarbetet medan de reglerande styr hur arbetet ska utföras.

Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram det övergripande planerande styrande dokumentet på miljöområdet tillsammans med kommunfullmäktiges budget. Dessutom har staden program och planer som anger önskad utveckling inom specifika områden. Förutom denna anvisning är Göteborgs Stads policy för den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling det reglerande styrande dokumentet som innehåller allmänna avsikter

och principer för miljöarbetet. Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll reglerar hur nämnder och bolagsstyrelser ska leda sin verksamhet på ett systematiskt sätt oavsett dimension. Den har en stark koppling till anvisningens krav på systematik och ska läsas tillsammans med anvisningen.

Stödjande dokument

Stöd för anvisningens bestämmelser finns på digitala navet och goteborg.se.

Anvisning

Introduktion

Denna anvisning för systematisk miljöledning är ramverk för stadens gemensamma miljöledningssystem. Anvisningen uttrycker bestämmelser på två nivåer: lokalt för nämnder och bolagsstyrelser samt centralt för kommunledningen och miljö- och klimatnämnden vilket ger förutsättningar att kraftsamla i både lokalt och centralt miljöarbete. Miljöledningssystemets systematik ska stärka miljö- och klimatarbetet inom respektive nämnd och bolagsstyrelse men också i arbetet med Göteborgs Stads gemensamma målsättningar.

Bestämmelserna i anvisningen utgår från vedertagna ramverk, kravstandarder eller metoder för miljöledningssystem. Förutom lämpligheten i att följa beprövad systematik, underlättar det efterlevnaden för de nämnder och bolagsstyrelser som redan följer eller är certifierade enligt dessa ramverk/standarder.

Den systematiska miljöledningen ska integreras i den ordinarie verksamhetsstyrningen som regleras i Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll. Riktlinjen är strukturerad enligt PDSA-modellen¹. Denna anvisning kompletterar systematiken med fokus på miljöledning och följer samma struktur som riktlinjen. På så sätt framgår det tydligare vilka moment som ska integreras i den ordinarie verksamhetsstyrningen och vilka som tillkommer för miljöledningen.

Riktlinjen fastställer även att nämnder och bolagsstyrelser i sitt arbete med styrning, uppföljning och kontroll ska göra en avvägning mellan kontrollkostnad och kontrollnytta. Detta gäller även den systematiska miljöledningen. Registrerande, systematiserande och rapporterande arbetsmoment som ledningssystemet adderar ska avvägas i förhållande till organisationens nytta i form av faktabaserade beslut, organisatoriska lärande och utvecklingsförmåga.

Ansvarsfördelningen mellan kommunstyrelsen och miljö och klimatnämnden anges under rubriken: Särskilda bestämmelser för förvaltning och utveckling av miljöledningssystemet.

Bestämmelser

1. Övergripande

- 1.1. Här anges bestämmelser om systematisk miljöledning som stadens verksamheter ska tillämpa. Nämnder och bolagsstyrelser kan lägga till egna bestämmelser för sin verksamhet under förutsättning att efterlevnaden av anvisningen inte blir lidande.
- 1.2. Den gemensamma systematiken ska stödja kraftsamling i både lokalt och centralt miljöarbete. Därför ska ansvariga på central och lokal nivå bidra till ett

¹ Förkortning för Plan, Do, Study, Act och svenskans planera, genomföra, följa upp och förbättra.

väl fungerande samspel och aktivt medverka i gemensam uppföljning, rapportering, miljörevisioner och erfarenhetsutbyte.

- 1.3. Formerna för miljöledning ska integreras med verksamhetsstyrningen, uppföljningen och kontrollen som anges i Göteborgs Stads riktlinje för styrning uppföljning och kontroll. Det ska underlätta nödvändiga överväganden och avvägningar kopplat till samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling.²
- 1.4. Momenten i anvisningen ska utföras med en insats som anpassas efter verksamhetens grad av miljöpåverkan. Verksamheter med större miljöpåverkan har tyngre ansvar i miljöledningen.
- 1.5. Den centrala nivån ska stödja förvaltningars och bolags förutsättningar att arbeta med systematisk miljöledning genom att tillhandahålla gemensamt och behovsanpassat stöd. Vägledning och kunskapsunderlag ska tillgängliggöras och synergier eftersträvas i datainsamling, spridning av mätresultat, analys och lärande.
- 1.6. Den centrala nivån ska kontrollera att nämnder och bolagsstyrelser efterlever anvisningens bestämmelser på lokal nivå genom stödjande miljörevisioner (se 5.1b). Miljörevisionerna ska genomföras i dialog och ha ett uttalat rådgivande och lärande syfte. Den centrala nivån ska göra en bedömning av efterlevnad och lämna rekommendationer om förbättringar av den systematiska miljöledningen och sprida goda exempel.

² Ekologisk, social och ekonomisk.

2. Skapa förutsättningar

2.1 Central nivå

Kommunstyrelsen ska med stöd av Miljö- och klimatnämnden:

- a. kommunicera och förankra bestämmelserna i denna anvisning för att skapa förutsättningar för efterlevnad.
- b. vid behov ta initiativ till att anvisningen revideras.
- c. se till att staden har en gemensam policy för den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling eller motsvarande och vid behov ta initiativ till att policyn revideras.

2.2 Lokal nivå

Nämnd och bolagsstyrelse ska med stöd av förvaltnings- och bolagsledning:

- a. avsätta ekonomiska och personella resurser samt fördela ansvar och befogenheter för att säkerställa den systematiska miljöledningen.
- b. se till att chefer och medarbetare har relevant kompetens för att utföra sina arbetsuppgifter på ett miljömässigt riktigt sätt.
- c. se till att chefer och medarbetare har kunskap om gällande lagkrav och andra bindande krav på miljöområdet som är relevanta för arbetsuppgifterna.

3. Planering

3.1 Central nivå

Kommunstyrelsen ska med stöd av Miljö- och klimatnämnden:

- a. bedöma Göteborgs Stads gemensamma, betydande miljöpåverkan. Bedömningen omprövas vid behov men minst i samband med att nya gemensamma mål för staden tas fram.
- b. fastställa gemensamma mål för den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling.³

3.2 Lokal nivå

Nämnd och bolagsstyrelse ska med stöd av förvaltnings- och bolagsledning:

- a. utifrån sitt grunduppdrag kartlägga verksamhetens direkta och indirekta miljöpåverkan samt bedöma vilken miljöpåverkan som är betydande. Bedömningen omprövas vid behov men minst i samband med ny mandatperiod.
- b. utifrån sin betydande miljöpåverkan, identifiera vilka planerande och reglerande styrande dokument som är viktiga att följa samt behovet av att ta fram egna styrande dokument.

³ I stadsövergripande planerande styrande dokument.

- c. göra en bedömning av verksamhetens miljörisker, fastställa eventuellt behov av interna kontroller och granskningar⁴ samt på lämpligt sätt förebygga eller planera för hur verksamheten ska agera om olycka eller tillbud inträffar.
- d. utifrån verksamhetens betydande miljöpåverkan och risker samt stadens gemensamma mål, prioritera egna miljömål och resurser som inkluderas i verksamhetens budget och planer.⁵

4. Genomförande

4.1 Central nivå

Kommunstyrelsen ska med stöd av Miljö- och klimatnämnden:

- a. samordna och stödja stadens förvaltningar och bolag i deras systematiska miljöledning och i arbetet med stadens gemensamma mål för den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling.
- b. identifiera och hantera väsentliga avvikelser ur ett hela staden-perspektiv.

4.2 Lokal nivå

Nämnd och bolagsstyrelse ska med stöd av förvaltnings- och bolagsledning aktivt följa arbetet och se till att:

- a. lagkrav, andra bindande krav, rutiner och instruktioner efterlevs.
- b. avvikelser hanteras och mål och åtgärder korrigeras vid behov.
- c. väsentliga avvikelser rapporteras vidare till central nivå.⁶

5. Uppföljning och rapportering

5.1 Central nivå

Kommunstyrelsen ska med stöd av Miljö- och klimatnämnden:

- a. sammanställa och analysera rapportering från verksamheterna och dra slutsatser om gemensam måluppfyllelse och stadens sammantagna miljöpåverkan.
- b. genomföra stödjande miljörevisioner hos förvaltningar och bolag, bedöma efterlevnad och lämna rekommendationer för att stärka förvaltningars och bolags systematiska miljöledning (1.6).
- c. tillhandahålla övergripande analyser av miljöledningssystemet effektivitet.

5.2 Lokal nivå

Nämnd och bolagsstyrelse ska med stöd av förvaltnings- och bolagsledning:

- a. följa upp miljömål och åtgärder i budget och verksamhetens planer.⁷

⁴ Se §17, Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll.

⁵ Se §14, Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll.

⁶ Se §22, Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll.

⁷ Se §24, Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll.

- b. utvärdera effektiviteten i den systematiska miljöledningen med utgångspunkt i interna kontroller och granskningar.
- c. sammanställa data och rapportera vidare till central nivå enligt stadens anvisningar⁸ eller andra särskilda krav på rapportering.⁹

6. Förbättring och utveckling

6.1 Central nivå

Kommunstyrelsen ska med stöd av Miljö- och klimatnämnden:

- a. vid behov ta initiativ till och samordna gemensamma åtgärder för att stärka miljöledningssystemets effektivitet i förhållande till gemensamma mål.

6.2 Lokal nivå

Nämnd och bolagsstyrelse ska med stöd av förvaltnings- och bolagsledningen:

- a. utifrån uppföljning och utvärdering (se 5.2) fatta beslut om åtgärder för ökad måluppfyllelse och/eller ökad effektivitet i miljöledningssystemet och avsätta nödvändiga resurser.
- b. aktivt följa förbättringsarbetet ovan och vid behov korrigera det samt utvärdera om det når avsedda effekter.

7. Särskilda bestämmelser för förvaltning och utveckling av miljöledningssystemet

Kommunstyrelsen ska med stöd av Miljö- och klimatnämnden se till att kommunfullmäktige kan ta sitt huvudansvar för miljöledningssystemet. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att förvalta anvisningen som ramverk för stadens gemensamma miljöledningssystem och Miljö- och klimatnämnden har ansvar att driva och samordna att miljöledningssystemet efterlevs samt stödja kommunstyrelsen att säkerställa systemets effektivitet.

7.1 Kommunstyrelsen ska med stöd av stadsledningskontoret:

- a. ansvara för beredning av övergripande principer och inriktning (Göteborgs Stads policy för den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling och gemensamma miljömål) för beslut i kommunfullmäktige.
- b. bedriva uppsikt
- c. samordna stadens uppföljning
- d. ansvara för att bereda revideringar av miljöledningssystemet för beslut i kommunfullmäktige.

7.2 Miljö- och klimatnämnden ska med stöd av miljöförvaltningen:

- a. i samråd med berörda parter utarbeta och underställa kommunfullmäktige styrande dokument inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling.
- b. stödja och driva efterlevnad av miljöledningssystemet.
- c. tillhandahålla stöd, vägledning och utbildning till förvaltningar och bolag.

⁸ Se §9, Göteborgs Stads riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll.

⁹ Såvida kommunstyrelse eller kommunfullmäktige har beslutat om särskild rapportering.

- d. genomföra stödjande miljörevisioner på stadens förvaltningar och bolag och bedöma efterlevnad.
- e. tillhandahålla övergripande analyser av miljöledningssystemet effektivitet.

Göteborgs
Stad

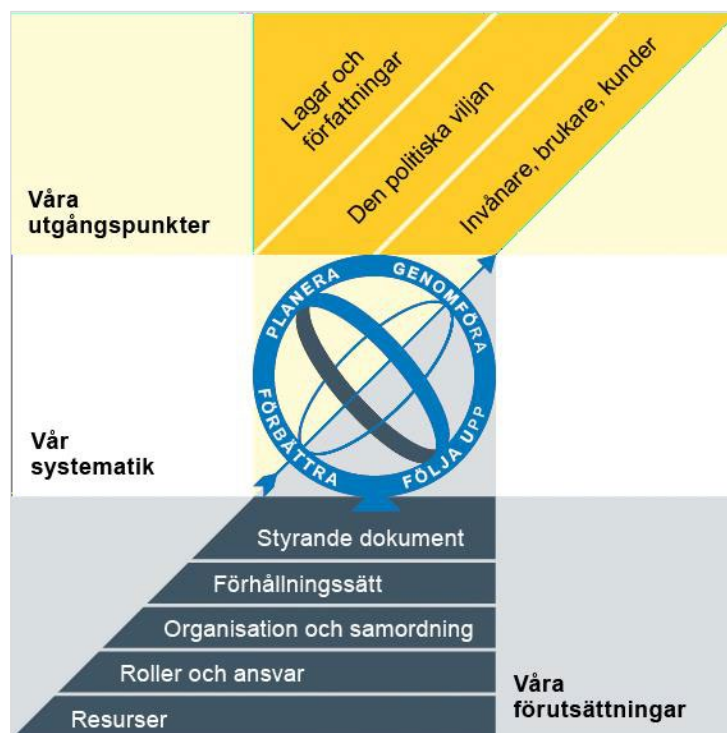
Göteborgs Stads riktlinje för värdighetsgarantier inom äldreomsorgen

Reglerande styrande dokument

Policy
► Riktlinje
Regel
Anvisning
Rutin
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Göteborgs Stads riktlinje för värdighetsgarantier inom äldreomsorgen			
Beslutad av: Kommunfullmäktige	Gäller för: Äldreomsorgen	Diarienummer: 0403/19	Datum och paragraf för beslutet: KF 2021-01-28 § 18 Dnr 0403/19
Dokumentsort: Riktlinje	Giltighetstid: Tills vidare	Senast reviderad: 2025-07-01	Dokumentansvarig: Avdelningschef Ärende och utredning SLK
Bilagor:			

Innehåll

Inledning	3
Syftet med denna riktlinje	3
Vem omfattas av riktlinjen	3
Bakgrund	3
Lagbestämmelser	3
Stödjande dokument	4
Riktlinje	5
Värdighetsgaranti för hemtjänst, dagverksamhet och äldreboende	5
Värdighetsgarantier för insatser i ordinärt boende	5
Värdighetsgarantier för äldreboende	5
Uppföljning av värdighetsgaranti för hemtjänst, dagverksamhet och äldreboende	6

Inledning

Syftet med denna riktlinje

Dokumentet utgör en stadengemensam riktlinje om aktuella värdighetsgarantier för äldreomsorgen i Göteborgs Stad.

Vem omfattas av riktlinjen

Denna riktlinje gäller tillsvidare för de nämnder som bedriver äldreomsorg i Göteborgs Stad. Om privata utförare omfattas av riktlinjen regleras det i specifika förfrågningsunderlag och avtal.

Värdighetsgarantierna behöver var tillgängliga för medborgarna i olika informationskanaler. En förutsättning för att skapa tyngd bakom en garanti är att den enskilde känner till garantin och vet hur man lämnar synpunkt/klagomål på garantin samt att verksamheten hanterar dessa i enlighet med det systematiska kvalitetsarbetet.

Bakgrund

Den 1 januari 2011 infördes en nationell värdegrund i socialtjänstlagen. Bakgrunden till det var att det behövdes en specifik värdegrundsparagraf för äldre för att öka kvaliteten i äldreomsorgen. Syftet med en gemensam nationell värdegrund inom äldreomsorgen är att tydliggöra vilka värderingar och förhållningssätt som ska finnas i den dagliga verksamheten.

Kommunfullmäktige beslutade under 2014 om värdighetsgarantier som i huvudsak rörde verksamhet i ordinärt boende. I Göteborgs Stads budget för 2019 gavs uppdraget att utveckla värdighetsgarantierna även för äldreboende.

Lagbestämmelser

Dokumentet utgår främst från den nationella värdegrunden äldreomsorgen som finns i Socialtjänstlagen (2025:400). Andra viktiga begrepp i socialtjänstlagen är självbestämmande, respekt, integritet och god kvalitet. Socialtjänstlagens värdegrund kompletteras genom Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2012:3) som beskriver hur värdegrunden kan praktiseras och betonar att verksamheten ska ha ett etiskt förhållningssätt.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2014:5) om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS tydliggör hur dokumentation ska föras i individärenden, i genomförandeplan, journalanteckningar och i uppföljning i verkställighet liksom i myndighetsutövning.

Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9) ska användas för att säkra kvalitet i, samt planera, leda och förbättra verksamheter.

Stödjande dokument

Berörda nämnder/förvaltningar ansvarar för att ta fram eventuella stödjande dokument.

Riktlinje

Värdighetsgaranti för hemtjänst, dagverksamhet och äldreboende

- Vi garanterar att ditt behov av vård och omsorg planeras i en genomförandeplan som görs tillsammans med dig och/eller den person som företräder dig. Planeringen ska vara klar inom två veckor efter att din insats påbörjades. Har du annat modersmål än svenska garanterar vi att din plan översätts om du så önskar.
- Vi garanterar dig ett bemötande präglad av respekt för din person och din värdighet. Därför beskriver vi tillsammans med dig i din genomförandeplan vad ett respektfullt bemötande och värdigt arbetssätt innebär för just dig.
- Genom att i planering och uppföljning av insatser prata om vad värdighetsgarantierna innebär för just dig, gör vi dem väl kända och konkreta.

Värdighetsgarantier för insatser i ordinärt boende

- Vi garanterar att medarbetare som besöker dig i ditt hem visar sin tjänstelegitimation när de presenterar sig.
- Vi garanterar att vi tar kontakt med dig så fort vi vet om vi inte kan komma inom överenskommen tid.
- Vi garanterar att vi tar kontakt med dig i förväg om en ny medarbetare ska ge dig stöd och hjälp.
- Har du ett beslut om avlösning i hemmet garanterar vi individuellt anpassad hjälp. När du meddelar att du behöver avlösning ska du kunna få det senast inom 48 timmar. Vi behöver två vardagar för att planera.

Värdighetsgarantier för äldreboende

- Vi garanterar att medarbetare bär väl synliga och lättlästa namnbrickor.
- Vi garanterar att du i samband med inflyttning får veta vem som är ansvarig kontaktpersonal.
- Vi garanterar att äldreboendet erbjuder aktiviteter och att du har möjlighet att delta utifrån dina behov.
- Vi erbjuder dig en trivsamt måltidsmiljö med varierande och näringsriktig kost.

Uppföljning av värdighetsgaranti för hemtjänst, dagverksamhet och äldreboende

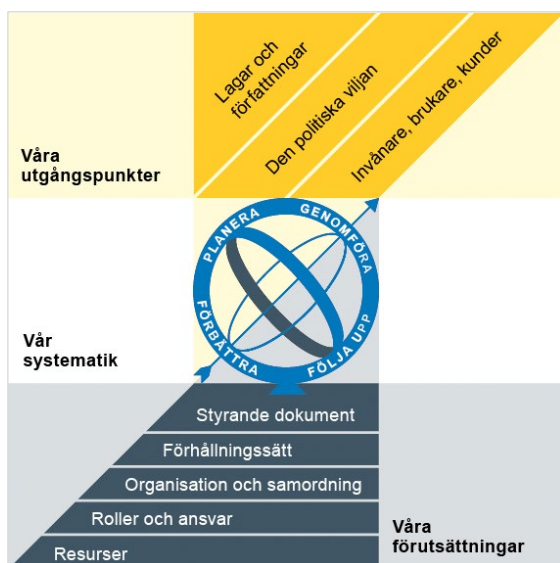
- Vi försäkrar oss om att du tycker att vi uppfyller garantierna genom att löpande i verkställighet följa upp genomförandeplanen tillsammans med dig. Om du inte känner dig nöjd antecknas det, och vi gör vad vi kan för att lyckas bättre.
- Enhetschef följer upp och redovisar efterlevnad av kvalitetsgarantier i löpande verksamhetsuppföljning.

Göteborgs Stads riktlinje för överlåtelser av fastigheter och överföring av byggnader och anläggningar

Reglerande styrande dokument

Policy
► Riktlinje
Regel
Anvisning
Rutin

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Beslutad av:
Kommunfullmäktige

Gäller för:
Nämnder och
bolagsstyrelser

Diarienummer:
[Nummer]

**Datum och paragraf för
beslutet:**
[Text]

Dokumentsort:
Riktlinje

Giltighetstid:
Tills vidare

Senast reviderad:
[Datum]

Dokumentansvarig:
Avdelningschef planering
och analys,
stadsledningskontoret

Innehåll

Inledning	4
Syftet med denna riktlinje.....	4
Vem omfattas av riktlinjen	4
Bakgrund	4
Vägledning.....	5
Stödjande dokument	5
Definitioner	5
Riktlinje	6
Överföring mellan nämnder.....	6
Exploateringsnämndens förköpsrätt.....	6
Fastighetsöverlåtelse initierad av exploateringsnämnden	6
Överlåtelse mellan exploateringsnämnden och bolagsstyrelser	7
Överlåtelse mellan bolagsstyrelser	7
Överföring mellan exploateringsnämnden och kretslopp och vattennämnden ..	8

Inledning

Syftet med denna riktlinje

I riktlinjen anges hur överföring av byggnader eller överlåtelse av fastigheter, del av fastighet, byggnader, anläggningar och bostadsrätter inom stadens organisation (nämnder och bolagsstyrelser) ska genomföras. Riktlinjen reglerar också fastighetsöverlåtelse som initieras av exploateringsnämnden samt definierar exploateringsnämndens förköpsrätt. Den övergripande målsättningen är att överföring och överlåtelse ska ske på ett sådant sätt att det skapar den bästa möjliga nyttan för staden som helhet.

Vem omfattas av riktlinjen

Denna riktlinje gäller tills vidare för nämnder och bolagsstyrelser.

Bakgrund

Kommunstyrelsen beslutade 2020-12-09 § 1030 att ge stadsledningskontoret i uppdrag att göra en översyn gällande befintlig styrning av stadens lokalförsörjning. Den nya styrningen har anpassats efter med de organisatoriska förändringar som har skett i Göteborgs Stad mellan 2018–2023.

Kommunfullmäktige beslutade 2025-09-11 § 407 att exploateringsnämnden ska alltid innan en försäljning beredas möjligheten att förvärva fastigheter. Kommunstyrelsen gavs i uppdrag att justera styrande dokument i enlighet med kommunfullmäktiges beslut.

Nedan redovisas kopplingen mellan riktlinjen övriga styrande dokument kopplat till stadens lokalförsörjning.

Styrande dokument	Koppling till denna riktlinje
Göteborgs Stads riktlinje för stadens lokalförsörjningsplan och nämnders lokalbehovsplaner	I stadens lokalförsörjningsplan och nämnders lokalbehovsplaner anges kommande lokalbehov vilket kan påverka behovet av överlåtelse.
Göteborgs Stads riktlinje för investering i och inhyrning av samt inriktning för äga eller hyra – kommunala verksamhetslokaler	Stadens inriktning för äga eller hyra kommunala verksamhetslokaler kan påverka behovet av överlåtelse.
Göteborgs Stads riktlinje för styrande nyckeltal för kommunala verksamhetslokaler	De styrande nyckeltalen definierar stadens ytbehov av kommunalservice vilket kan påverka behovet av överlåtelse.

Vägledning

Vid behov ska stadens nämnder och bolagsstyrelser värdera om kompletterande styrande dokument behöver tas fram inom den egna organisationen i syfte att säkerställa följsamhet gentemot denna riktlinje. Nämnder och bolagsstyrelser ska också värdera om det finns behov av att fastställa gemensamma processer kopplat till överföring och överlåtelser av fastigheter med andra nämnder eller bolagsstyrelser.

Stödjande dokument

Bedömningar inför överföring eller överlåtelser av fastigheter har beröringspunkter med flertalet av stadens styrande dokument. Exempel på dokument som stödjer processen är befolknings- och bostadsprognoser, stadsfastighetsnämndens strategiska fastighetsplanering, stadens lokalförsörjningsplan och nämndernas lokalbehovsplaner, gällande översiktsplan och utbyggnadsplanering, övergripande inriktning samordnad stadsutveckling.

Definitioner

- Överföring av byggnader och anläggningar sker mellan nämnder.
- Överlåtelser av fastigheter sker antingen mellan exploateringsnämnden och bolagsstyrelser eller mellan bolagsstyrelser.
- Med fastighet avses såväl bebyggd (byggnader och anläggningar) som obebyggd mark, fastighet upplåten med tomträtt samt byggnad på ofri grund.
- Med byggnad avses en varaktig konstruktion som består av tak eller av tak och väggar och som är varaktigt placerad på mark eller helt eller delvis under mark eller är varaktigt placerad på en viss plats i vatten samt är konstruerad så att människor kan uppehålla sig i den.
- Med anläggning avses en fast byggnadskonstruktion på land eller vatten. Exempel på anläggningar är parker, stängsel, hamnar, vägar och broar, pumpstationer och ledningar samt återvinningscentraler. En anläggning tillhör fastigheten där den ligger, om den inte är anlagd på ofri grund. En anläggning kan i detta sammanhang omfatta flera byggnader och dessutom flera fastigheter.
- Objekt används som ett samlingsbegrepp för att benämna samtliga fastighetsdelar.
- Bostadsrätter omfattar endast de bostadsrättsandelar som ägs av Göteborgs Stad.

Riktlinje

Samtliga överföringar och överlåtelse av fastigheter ska ha sin upprinnelse i ett politiskt förankrat beslut antingen i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, nämnd eller bolagsstyrelse. För överföringar och överlåtelse av principiell beskaffenhet eller större vikt krävs beslut eller ställningstagande i kommunfullmäktige.

Överföring mellan nämnder

Överföring mellan nämnder ska ske till bokfört värde och avser endast byggnader och anläggningar. Berörda nämnder ska upprätta en överenskommelse gällande tidpunkten för överföringen samt avlämnande och mottagande nämnds ekonomiska ansvar.

Vid överföring krävs likalydande beslut i berörda nämnder samt att upprättad överenskommelse om tidpunkt och ekonomiskt ansvar biläggs beslutsunderlaget i respektive nämnd.

Exploateringsnämndens förköpsrätt

Innan en fastighetsförsäljning kan genomföras ska alltid exploateringsnämnden beredas möjligheten att förvärva fastigheten.

Förköpsrätten omfattar alla fastighetsförsäljningar som sker inom Stadshus AB såväl som de försäljningar som sker till externa parter utanför Göteborgs Stad. Förköpsrätten omfattar alla typer av fastighetsaffären även inbegripet fastigheter paketerade i bolag.

Berörd bolagsstyrelse ansvarar för att säkerställa skriftlig avstämning med exploateringsnämnden som bör svara skyndsamt dock senast inom fyra månader. Om inte exploateringsnämnden ser något behov av att förvärva fastigheten krävs att nämndens svar biläggs beslutsunderlaget till berörd bolagsstyrelse vid en försäljning.

I den händelse kommunfullmäktige har gett en bolagsstyrelse i uppdrag avyttra en utpekad fastighet utgår exploateringsnämndens förköpsrätt.

Fastighetsöverlåtelse initierad av exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden har möjlighet att föreslå försäljning av bolagsstyrelsers fastigheter till exploateringsnämnden i de fall det bedöms vara fördelaktigt för stadens stadsutveckling. Förslaget ska ställas skriftligen till berörda bolagsstyrelser som ska värdera förfrågan med utgångspunkt i gällande ägardirektiv. För överlåtelse krävs samtycke i berörd bolagsstyrelse.

Överlåtelse mellan exploateringsnämnden och bolagsstyrelser

Om byggnad eller anläggning ägs av en annan nämnd måste den först överföras till exploateringsnämnden innan fastigheten kan överlåtas till avsedd bolagsstyrelse.

Värdering inför överlåtelse av fastigheter ska ske i enlighet med gällande skattelagstiftning och överlåtelsen ska ske till så låg transaktionskostnad som lagstiftningen medger. Värderingsförutsättningar skall tas fram av parterna gemensamt. Värdering ska genomföras av exploateringsnämndens auktoriserade värderare, eller den nämnden utser och vid behov av ytterligare ett värderingsinstitut. Värderingen bör ligga så nära tidpunkten för transaktionen som möjligt.

I den händelse exploateringsnämndens värderare och det externa värderingsinstitutet kommer fram till olika värden ska ett snittvärde tillämpas. Detta gäller när skillnaden i värde inte överstiger 15 procent. När skillnaden i värde skiljer mer än 15 procent ska ärendet lyftas inom linjen i respektive organisation. Vid fortsatt oenighet ska en tredje värdering göras.

Berörd bolagsstyrelse och exploateringsnämnden ska upprätta ett överlåtelseavtal som reglerar tidpunkten för överlåtelsen samt parternas ekonomiska ansvar. För överlåtelse krävs likalydande beslut i berörd bolagsstyrelse och exploateringsnämnden. För överlåtelse krävs samtycke mellan parterna.

Överlåtelse mellan bolagsstyrelser

Innan en fastighetsförsäljning kan genomföras ska alltid exploateringsnämnden beredas möjligheten att förvärva fastigheten.

Utgångspunkten är överlåtelsen ska innebära en neutral värdeöverföring mellan bolagen inom koncernen. Värdering inför överlåtelse av fastigheter ska ske i enlighet med gällande skattelagstiftning och överlåtelsen ska ske till så låg transaktionskostnad som lagstiftningen medger. Värdering ska genomföras av oberoende värderingsinstitut. Värderingen bör ligga så nära tidpunkten för transaktionen som möjligt.

Om ett bolag till mer än 90 procent ägs direkt eller indirekt av Stadshus AB föreligger avdragsrätt för koncernbidrag. Överlåtelse mellan dessa bolag bör därför ske till skattemässigt restvärde och eventuell skillnad i förhållande till marknadspris kompenseras i anslutning till bokslutsdispositioner inom Stadshuskoncernen.

Berörda bolagsstyrelser ska upprätta ett överlåtelseavtal som reglerar tidpunkten för överlåtelsen samt parternas ekonomiska ansvar. För överlåtelse krävs likalydande beslut i berörda bolagsstyrelser.

Överföring mellan exploateringsnämnden och kretslopp och vattennämnden

Fastigheter och mark som nyttjas för VA-kollektivets anläggningar, så som vattenverk, pumpstationer, vattenreservoarer etcetera ska bokföringsmässigt hanteras som en tillgång inom VA-kollektivet. Därav följer även att eventuell markvärdesutveckling i förhållande till bokförda värden vid överföring eller försäljning ska tillfalla VA-kollektivet.

Överföring mellan exploateringsnämnden och kretslopp och vattennämndens ska ske till marknadsmässigt värde. Värdering inför överlåtelser av fastigheter ska ske till så låga transaktionskostnader som lagstiftningen medger och hanteras i enlighet med god redovisningssed.

Värderingsförutsättningar skall tas fram av parterna gemensamt. Värdering ska genomföras av exploateringsnämndens auktoriserade värderare, eller den nämnden utser och vid behov av ytterligare ett värderingsinstitut. Värderingen bör ligga så nära tidpunkten för transaktionen som möjligt.

Vid överföring krävs likalydande beslut i berörda nämnder samt att upprättad överenskommelse om tidpunkt och ekonomiskt ansvar biläggs beslutsunderlaget i respektive nämnd.